

ULB Halle 3/1
001 810 413

Q: Fan 17108

Nur für den Lesesaal

بۇتن دۇنيا ئىشچىلەرى، بىرلىشىڭلار!

Fun 17 108

سىياسى كىتابلار بەيلىمى

كارل لىپكنىخت

جىنتىق

م. ماقسود تەرجۇمەسى

س. س. س. ر. خالقلارنىڭ ئۈزەك نەشرىياتى

مەسكەۋ، 1925 يىل

КАРЛ ЛИБКНЕХТ

СБОРНИК

Составил М. МАКСУД

На татарском языке

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ С. С. С. Р.

Москва, Никольская, 10.

بۇن دۇنيا ئىچىلەرى بىرلەشكەن!

Uakmd: Karl Liebknecht

1927/878

كارل لىبكنىخت

جىيىتىق

م. ماقسود تەرجمەسى

(ئىككىنچى باسماسى)

س.س.س. ر. خالقلارنىڭ ئوزەك نەشرىياتى

مەسكەو، 1925 يىل

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft.

Книга набрана и отпечатана
в 1-й типографии Централь-
ного Издательства Народов
С. С. С. Р. Москва, Николь-
ская, 10.

в количестве 5000 экзempl.

Главлит № 28279.

مۇندەرىجە سى:

1. سوز باشى ئوزەك بيورا
2. * * * گيرنلى .
3. كارل ليكنيخت نيچك يدشەب نيچك ئوادی . گاررى شومان .
4. «مالای-سالایلار» ھەم كارل ليكنيخت . ن. بوچارين .
5. كارل ليكنيخت ل. تروتسكى .
6. كارل ليكنيخت نك ريچلارى، حاتلارى، مەقالەلەرى .
7. كاپيتال ئیلندە كامسامو اعا سود (كارل ليكنيخت كيچەلەرنده
سەحنە گە قويار ئوچن) .

سوز باشى .

1919 نىچى يىل 15 عىنواردا نىمس كاپىتالىستلارى كارل لىبكنىختنى
ئوتردىلەر. چۈنكى كارل لىبكنىخت:
ئىشچى سىنڧنىڭ ئىشانچلى جىتە كچىسى،
يەش ئىشچىلەرنىڭ ياقىن دوستى،
بايلار فايداسى ئۈچۈن بولغان سوعىشلارغا قارشى كۈرەشۈچى،
گراژدانلار سوعىشنىڭ ئالغا سۈرۈچى
يالقنىلى رىۋالوتسىيەنى ئىدى.

نىمس كاپىتالىستلارى بۈيۈك رىۋالوتسىيەنى ئوتتۇرىغا قويغان رىۋالوتسىيەدەن
قۇتۇلماقچى بولدىلار، ياڭلىدىلار.

كاپىتالىستلار حۈكۈم سۈرگەن ئىللەردە ئىشچى سىنڧنىڭ تۇرمۇشى
ھامان ناچارلانا. بورژوازىيەنىڭ يىرتقۇچلى ھامان آرتا بارا. شونىڭ بىلەن
بىرگە كاممۇنىست پارتىيەلەر، ھەم كامساموللار ھامان ئوسەلەر، كۈپ
قۇربانلار بىرۈگە قاراماسدان، چىتەكە تايپىلماسدان ئالغا بارالار.

ساۋىتلار ئىلندە ئىرگىلىدە ئوسكەن كامسامول چىلىنلەرى، ئىشچى
ھەم كرىستىيەن يەشلەرى آراسىدا رىۋالوتسىيە جىتە كچىلەرنىڭ تۇرمۇشلارنى،
ئىشلەرنى بىر تەلگى بىك كۈچلى.

شونى ئىسكە ئالب، بىر كارل لىبكنىختنى ئىسكە تۇشۇرۇ كىچەلەرنىدە
سەھنەگە قويۇپ ئۇچۇن بىر نەرسە ئۇستەب شوشى كىتابنىڭ ئىككىنچى
باسمىنى چىقارغا بولدىق.

1919 نىچى يىل عىنوارندا لىنين ئىبدەش كارل لىبكنىخت بىلەن
روزا لوكسىمبورگ ئوتىرلىگەندەن سوڭ مەسكە و ساۋىتى آلدندا جىيلعان
مىتىنگدا سۈيلەگەن رىچن «ئولم پالاچلارعا!» دىب بترگەن ئىدى. بو
كىتابنى ئوقب چققاندىن سوڭ ئوزن ياڭا تۇرمش كۇرەشچىسى دىب
ساناعان ھەر بىر كامسامول شونى ئىسكە تۇشرگە تىشىلى.
— ئولم پالاچلارعا!

ر. ل. ك. س. م. ئوزەك كەمىتتى ياندىغى تاتار. باشقورت بىوراسى

Handwritten text in Arabic script, likely a preface or introductory section. The text is faint and difficult to read due to fading and bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text in Arabic script, continuing the narrative or list. The text is very faint and mostly illegible.

Handwritten text in Arabic script, continuing the narrative or list. The text is very faint and mostly illegible.

Handwritten text in Arabic script, continuing the narrative or list. The text is very faint and mostly illegible.

Handwritten text in Arabic script, continuing the narrative or list. The text is very faint and mostly illegible.

* * *

ليېكنيحت!

گيرمانيه‌دا يۇز مڭلەرچە ليېكنيحت بار،
قوللارينا چو كىچ تۇتقان ئىشچى آلار،
كوزلەرنده اوت ئويناعان يەش جگتەلەر،
جافا چيگب يەشدهن سولعان سلو قزلار،
فيتنه چى ديب آتدرلعان دىڭگازچيلەر،
بالالارى تارتب آلنعان آنالار،

عۇمرى بويى كۇن تون ئىلەب ئىشدهن چققان،
أورو آلعان آق ساقاللى قارت اتالار...
ليېكنيحتلار!

ئەگەر سزنىڭ يۇرەكلەردە
ئىزگۇ كۇرەش يالقنلارى دۇرلەمەسە،
ئەگەر سزنىڭ آچو قاتش كۇچلى تىلەك
يىرتقىچلىققا چىك قويوغا يۈنەلمەسە، -

- مەنگۇ، مەنگۇ سوزلۇر ئىدى قاراڭغى ئۇن...

ليېكنيحت!

گيرمانيه‌دا يۇز مڭلەرچە ليېكنيحت بار!...

گيرونلى

كارل لىبكنيخت نىچك يەشەب، نىچك ئولدى.

كارل لىبكنيخت 1871 نىچى يىلى 13 آوگوستدا دۇنياغا كىلە.

باللىق ۋاقتىدىن قالغان خاتىرەلەر، تەئەسسۇرلەر (كورگەن - بىلگەنلەر،
ئىسدا قالغانلار) كىشىنىڭ تۇرمىشىدا زور رول ئوينىلار. كارل لىبكنيختنىڭ
باللىق ۋاقتى مۇندى تەئەسسۇرلەرگە بىك باي بولا. آنك ئەتسى ويلهيلم
لىبكنيخت گىرمانىيەدا ساتسىيال - دىماكراتىيە نىگىزىن سالوچى ھەم عۇمر
بويى توقتاوسىز رىۋالوتسىيە يولنىدا كۇرەشۈچىلەرنىڭ بىرى. اول 1848 نىچى
يىلى رىۋالوتسىيە سىندە بادىن ھەم پىفالىس شەھەرلەرنىڭ ئىشلى باشلى. رىياكسىيە
ئورناشقاچ (يەنى رىۋالوتسىيە باسلىغاچ) شىتسارىيەگە قاچىب آندان
لوندىغا كىلە. لوندىدا ياقندان ماركس ھەم ئىنگىلىس بلەن تانىشا.
1860 نىچى يىلدا آمىنىستىيە بولب بىرلىن گە قايتا. حۇكومەتكە قارشى ھەم
آوماقاي ساتسىيالىستلارغا قارشى كۇرەشە، تۇرمەلەرگە يابلا. ئەللە نىچە
تابقىر توعان ئىلندەن قوولا. شولاي ئىتب، كارل لىبكنيختنىڭ باللىق
ۋاقتىداغى تەئەسسۇرلەرى كۇرەشو، تۇرمە تەئەسسۇرلەرى بولا. آثار بىرىش
تولغان ۋاقتىدا ئەتسىن ئىكى يلغا تۇرمەگە يابالار، كىچكە كارل ئەنىسى
قۇچاغىدا ئەتسىن ھەن بلرگە يۇرى. ئە جىدى يەش تولغاندا ئىندى
«ساتسىيالىستلارغا قارشى ماحسوس زاكون» چىب، آنك ئەتى ئەنىلەرى
بىك آور ھەلدە قالالار. سىمىيەسن آچ قالدېرماس ئۇچن ويلهيلم لىبكنيخت
سەياسەتكە قاتناشمى تورغان گەزىتەلەردە ژورنالىست بولب ئىشلەرگە اوپلى.
لاكىن اول يازشا باشلاغان گىرمانىيە گەزىتەلەرى ھىچ عەبىسز بولسالاردا
يابالار. نىچىت ئىللەردەگى گەزىت ژورناللاردا يازش چىتنىك بلەنگە
كۇن ئىتەرگە تورى كىلە. كارل لىبكنيخت شولاي ئىتب كىچكە دەنوك
نۇزا تانى؛ زور تلەكلەر يولنىڭ آور، مەشەقەتلى يول ئىكەنن آڭلى.

دۇرست، ويالھيلم نىك بالالارنى بىك سۇيووى، ھامان آلارنى قايعرتووى
آلارنىڭ تۇرمشلارينا ئەزىزەك يەم بېرە. لاکين تۇرا - بارا ئشلەر ھامان داناچارلانا.
كارلغا اون يەش تولغاندا آنىڭ ساكسونىيەلاندتا گندە (1) چىلىن بولغان ئەتسى
يارايلار تورسنداغى زاكونلار، تاو ئشچىلەرى ھەم مەكتەبلەر تورسندا رىچ

كارل لىبكنىخت.

سۆيلى. شەھەردە مۇھاسارا ھالى (آسادنى پالازىنيە) بولودان فايدالانب، آنى
شوشى رىچدان سوڭ لىپسىگدا يەشەودەن تىيالار. اول واگزالدا «كۇتب

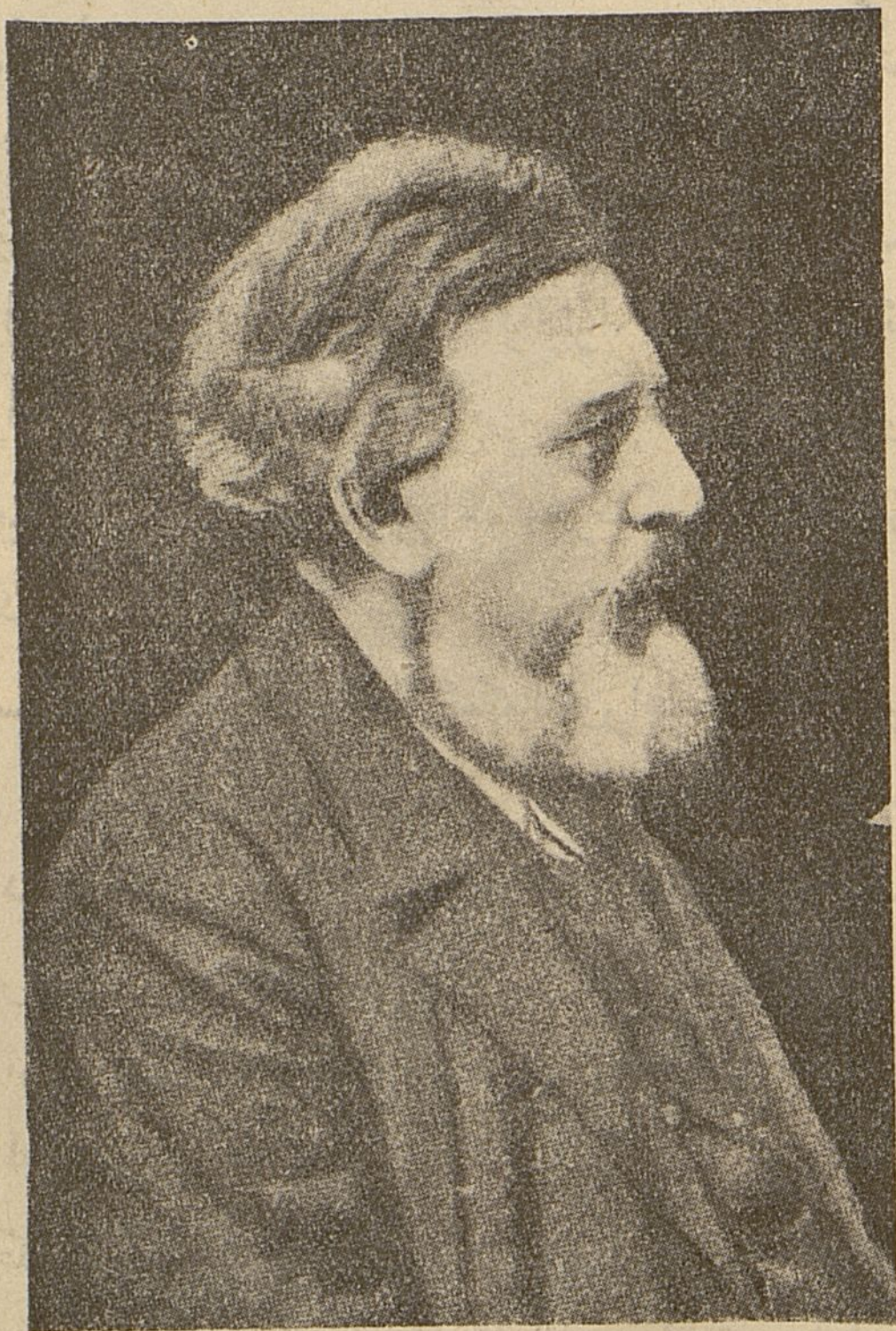
(1) گىرمانىيە تۇرلى ئۇلكەلەرگە بوانىگەن. ھەر ئۇلكەدەگى باش ۋلاست
لاندتاگ دىب، آتالا.

تۇرغان» پالاتسىيەگە ئلە كمەس ئۈچن جەيەولەب شەھەر ياقىندا باسغورد
دىگەن اولغا كىتە. ھەم اون يىل چاماسى عۇمرن شوندا ئوزدرا.
كارل لىبكنىخت نك بالالق واقىندا ئىك ماتور حاتىرەلەرى منە شول
باسغورد اولينا بەيلەنگەن. تايىعت سۇيوچى ھەم يالقنلى يۇرەكلى كارل
لىبكنىخت قاتارلىق، تە كەلگەنك نەرسە ئىكەن بىلەگەن باسغورد ئۇ جماح بولب كورنە.
ھەر يەكشەنبە ساين كارل لىبكنىخت نك ئەنيسى بالالارن آلب ويلهيلم
لىبكنىخت يانينا كىلە. بۇتن سىمىدە شادلىق حۇكم سۇرە: يالغزلىق ھەم
ئۇزلكسىر ئىدەن سوڭ سىمىدەن كورگەن آتا شادلانا، آنا شادلانا، مەكتەبدن،
تار شەھەردەن كىك قىرلارغا، مانور بۇلۇنلارغا كىلگەن بالالار شادلانالار.
نەق شوشى واقىتلاردا كارل لىبكنىخت قا عۇمرندە بىرىچى مەرتەبە
چىلابدا ئەچى ھەسرەت تاتىرغا تورى كىلە. ساتسىيالىستلار تورىندا
زاكونغا قاراتىپ سايلاولار آلدندان پىراكلاماتسىيە يازغان ئۈچن آنك ئەنيسى
ئىكى آيغا تۇرمەگە يابلا.

كارلغا عۇمر بويى ئەتسىنك ئوزەگىنە ئوتكەن تۇرمش ئۈچن
كۇرەشك نەرسە ئىكەن بىرگە تورى كىلە. ئىك زور قايعى ياعو ئەيىرى
قايعىسى بول. كومر آلرغا «بايلىق» كىرەك بولغانغا، بالالار ئورماندان
چىق — چابق تاشىلار، نورانى بىرگە چىگو بالالار بىلەن ئەتى — ئەنيلەرى
آراسىدا بولغان بەيلەنشنى، دوستلىقنى نىعتاغا. كارل لىبكنىخت ئەتى ئەنيلەرى
ئولگەندەن سوڭ «تۇرمشك بۇتن آورلقلارن بىرگە كوتەرو بىزك ئەتى
ئەنيلەرى بىزنى بىك نىق سۇيوو بىرگە سەبەب بولدى. بوسۇيو ئولمدن دە كۇچلى،
آلر ئولگەن بولسالاردا ھامان دا يۇرەكدە، اويدا يەشىلەر. قايا بولسا واقىدىغا
كىتكەن كشىلەر تۇسلى»... دىب سۇيلى.

بالالق واقىندا ئوق ئىندى كارل لىبكنىخت نك تايىعتندە ساتسىيالىستلىق
ئىرلەرى كورنە. آنك مىنم ئەيىرم دىب ئىسى كىتمى، ئەگەر بىرەر بولەك بىرسە بار.

يۇگرب ئورامغا چىعادا بىرىنچى ئۇچراغان مالاي بلەن بولەگىن بولشە.
ئىسكەچدە اول شولاي آقتق نىيىنلەرن كشىگە تارانوچان بولا. آقچادان ھەم
خۇسۇسى مىلىكىنىڭ بۇتن تۇرلەردەن جىرەنە.
كارل لىبكنىختنىڭ ئىك يارانغان نەرسەسى كىتابلار بولا. كىتابلار.

كارل لىبكنىختنىڭ ئەتىسى بولمىلىم لىبكنىخت

آنك آقل بايلغى. كىتابلار آشا بەخت بىرەلەر... بالا چاغندا ئوق ئىندى
اول اۋزى كىچىلەرنى كىتاب ئوق بۇتكاروچەن بولا.

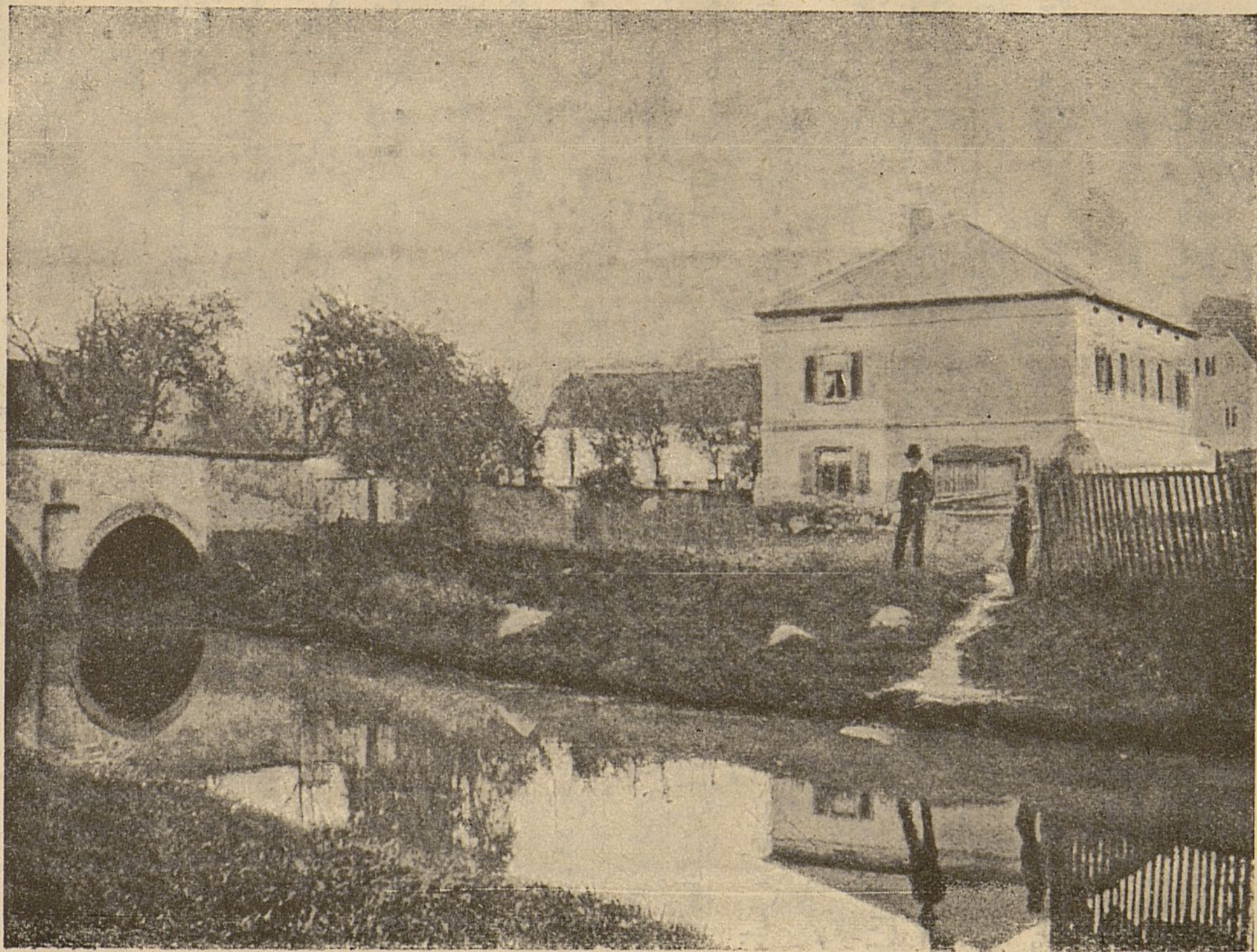
شونك بىلەن بىر گە اول بولمەسەندەن چىقىمى ياتوچى دا توگىل. كىتابلاردان بەخت تابقان تۇسلى اول بۇتن كوڭلى بىلەن بىرلەپ تايىغەتنى دە سۇيە. كىلە چەك كۇرەش ئۇچن قۇرال ھەزرلەپ — كىتابلار ئوقب ارعان چاقلاردا كۇن بۇيىنا تايىغەت ئچىنە كىتونى چن بەيرەم سانى. ئولەنلەر تىكشەرە، كوبەلەكلەر كاللىكسىيەسى جىيا، قۇشلار سايراون ياراتا. سايراوينا قاراب نىندى قۇش ئىكەنن بىلە آلا، كوبەلەكلەرنىڭ ماتور چووار قاناتلارندا، قۇشلار سايراوندا اول تايىغەتدە گى ئىجاد (творчество) كۇچلەرن كۇرە، تايىغەتدە گى گارمونىيەنى، تايىغەت تولى ماتورلغىنى سىزە.

تايىغەت سۇيودەن سەنئەت نە فىسە (искусство) سۇيو كىلب چعا. يەش چاغندا كارل لىبكنىخت بايتاقنا شىعرلەر يازا. لاكىن ئوزن ئوزى تەنقىد قىلو كۇچلى بولغانغا كۇرە، اول آلارنىڭ بىرسى دە باسترغا بىرمى. ھەر حالدا اول ئەدەبىياتقا بىك ياقن تۇرا. فاوستنى (مەشھور نىمس شاعىرى گۇتە ئەسەرن) بۇتنىن دىيرلك كوڭلدەن بىلە.

شونك ئۇستىنە اول رەسم ھەم ئسكولپتورا عادا ياقن تۇرا. لاكىن اول بارنداندا آرتق موزىكانى ياراتا. آنك ئەتى — ئەنىلەرى، يارلىق آرقاسندا، بالالارن موزىكاغا ئۇيرەتە آلەيلار: نىچك كەن بولاسادا عۇمومى بلم بىرو، ئونىئۇيرستىتكە كرتو تورداعنا ئويلارغا تورى كىلە. شولایدا كارل ئوزلگندەن موزىكا ئۇيرەنە ھەم تىجنىكاسى بىك شەب بولماسادا آورعنا نەرسەلەردە ئويناوچان بولا. بۇتن ماتورلقلارنى آڭلاغانى تۇسلى موزىكاداعى نىچكە ماتورلقلارنى دا آڭلى. بىر واقتنى اول حاتۇنىنا جىبەرگەن حاتندا آنك موزىكانى آڭلى بلووينە شادلانغانلغن ئەيتب يازا.

ئورتا مەكتەب بتر گەچ كارل لىبكنىخت ئلك ئەتسىنە مار كس قاراشلارن ياقلاوچى بولو ئۇچن پالیت — ئىكانومىيە عىلمىنك ئسپىتسىيالىستى بولرغا تلەون بلدرە. لاكىن حۇقوق فەنلەرى (بورىدىچسكى فەنلەر) ئۇيرەنە باشلى. چونكى اول بو فەنلەرنى كىگرەك فەنلەر دىب سانى ھەم شولوق واقتدا فەلسەفە

سەياسەت مەسئەلەلەرى بىلەن دەشۇغلاندى. بىلگۈلى آنك ئىك كوب كوئل بىرگەن
نەرسەسى پاليت — ئىكائونومىيە عىلمى بولا؛ ئستودىنت چاقدا اول

باسفورد اولندا لىپنىختلار سىمىيەسى يەشەگەن ئۇي.

بو فەندەن كوب لىكسىيەلار تىكلى. سو ئندان زور بر كىتاب يازا، لاکىن اول
باسامىچا قالا.

كارل لىكنىخت ئلك لەپسىگ، اننارى بىرلىن ئونىۋىرسىتىندا ئوقى.

لەپسینگدا ئستودىنتلارنىڭ فەننى ساتسىيالىستلار توڭغەره گىتە كرە. تۇرلى سەياسى جىيىلشلارغا يۇرى، لاکىن ئوزى ھەزرگە تىكلوچى بولبقنا قالرغا قەرار بىرە. يۇرەگى يالقنلى ھەم چەب ئوز ئىدىيىلارن سۇيلەو تىلەگى بىك كۇچلى بولغان كارل لىبكنىخت «تىك اوترو ەزابى» نا بىك آورلق بىلەنگە چدى.

1891 نچى يىلى لىبكنىخت لارنىڭ بۇتن سىمىدىسى لەپسینگدان بىرلىنغا كوچە. ويلهيلم لىبكنىخت گىرمانىيە ساتسىيال — دىماكراتلار پارتىيەسىنىڭ ئوزەك ئورگىنى بولغان «فارۋيرتس» («آلعا») گەزىتىدە باش رىداكتر بولب ئشلى باشلى، كارل لىبكنىختدا آنك ئەتىسى دە بىرلىننى كۇندەن كۇن آرتىراق ياراتا باشلىلار.

1894 يىللاردا كارل لىبكنىخت ئوزىنىڭ آبىسى تىيادور بىلەن بىرگە پاتسدام شەھەرىدە كوزە تچىلەر كامانداسىدا سوعش ھىزمەتدە بولا. بو آنك آڭى ئوسودە زور ياردەم كورسەتە؛ «پاتشا موندىرى» كىگەچ اول مىلىتارىزمنىڭ (سوعشچانلىقنىڭ) ئوزى سالدات بولغان كشىگنە نقلاب بىلە آلرلق قەباحەت، مەعناسىز، جىمىرگىچ ياقلارى بىلەن تانشا. منە شول سوعش ھىزمەتى واقتىدا ئىندى، كارل لىبكنىختنىڭ يۇرەگىنە مىلىتارىزىمغا قارشى كۇرەشو ئورلى ئورناشا ھەم سوڭندان آنك بۇتن عۇمرى شول كۇرەش ئچىندە ئوتە. ئونىۋىرستىت بىرگەچ كارل لىبكنىخت بىر آز مووۋە ففەقىيەتسىزلىكلەردەن سوڭ ويستفالىيە ئۆلكەسىدەگى پادىبورن ھەم آرىنسبىرگ شەھەرلەرىنە رىفېندار ئىتب بىلگۈلەنە.

1898 نچى يىلدا آسسىيسور دەرەجەسىنە مندرلىگەچ بىرلىن گە كوچە ھەم شوندا آدۋاكات بولب قالا. منە شوندا ئىندى اول ئىلنىڭ سەياسى تۇرمىشدا آچقدان آچق قاتناشا باشلى. آنك سەياسى ئش باشلاون شوشى يىلى ئشچىلەر جىيىلشدا چەب سۇيلەۋىدەن ئىسە بىلەرگە كىرەك.

1899 نچى يىل كارل لىبكنىخت ئۇچن واقىعالەرگە بىك باى بولا. آنك

تەتقىسى ئولە. اول ئوزى برنچى حاتونىنا ئويلىنەن، بو حاتوندان ئوچ بالاسى بولا. 10 يىلدىن سوڭ حاتونى ئولە. 1912 نچى يىلنى ئىككىنچى تابقىر (روس قزىنا) ئويلىنەنە. مۇنسىندان بالاسى بولمى.

بۇيك آتانڭ بالاسى سەياسەت دۇنياسىدا بىك تىنر آغا كىتە. 1902 نچى يىلنى اول بىرلىن شەھەر ئىدارەسىنە سايلانا. زور سەياسى سودلاردا آدواكاتلىق ئىتە باشلى.

1907 نچى يىلنى اول برنچى ساتسىيالىستلار آراسىدا پروسىيە پارلامىنتىنا سايلانا.

شولوق يىلنى پارتىيە ئىشلەرنىدە ياڭا يوللار بىلگۈلەگەن «مىللىتارىزم ھەم آنتىمىللىتارىزم» (سوعشچانلىق ھەم سوعشقا قارشىلىق) دىگەن كىتابى باسترا. بو كىتاب آرقاسىدا كارل لىبكنىخت نى دەولەتكە (گاسودارستۋاعا) حىيانەت قىلۇدا ەيىلەب يىل يارمغا كرىپسكە يابارغا حۇكم قىلالار. شولايتىب اول 1907 نچى كۈزىندەن 1909 نچى يىل يازىنا قەدەر سىلنىرىدە ئۆلكەسىندەگى ھلاس شەھەرنىدە كرىپسە اوترا.

بو واقىعە كارل لىبكنىخت نىڭ شۇھرىتى آرتوغا سەبەب بولا. آنى كرىپسكە جىبەرگەن واقتدا زور دىمانستراتسىيالار بولا. آنڭ تورىندا ئوز فىكىرلەرى ئوچىن ەزىب چىگۈچى كشى دىگەن فىكىر تووا. بو كارل لىبكنىخت تورىندا سۇيلەرگە مەجبور ئىتكەن برنچى چۇر؛ سوڭغى ئىكى چۇر ئىسە سوعش ھەم رىۋالوتسىيە بولا.

كرىپستەن چىققاندىن سوڭ كارل لىبكنىخت ياڭادان پروسىيە پارلامىنتىنا سايلانا. شوشى چۇرلاردا اول، ئەتىسىندەن ئورنەك آلب، آمرىكاغا بارب قايتا؛ بو سەياحەتدەن سوڭ آنڭ كاپىتالىزم تۈزلىشىنىڭ ھەلەكەتكە، تۇبىز چۇقرغا ئۇستىرەۋى تورىنداعى ئشانچى تاغى دا نەي.

ئىكى يىل ئۆتكەچ اول رەيخستاگغا (بۇتن گىرمانىيە پارلامىنتىنا) سايلانا. بو چۇردا ئىك زور ئىعتىبار قازانغان نەرسە آنڭ سوعشقا

ھەم سوۋېتچانلىققا قارشى سۆيلىگەن رېچلارى بولا. شونىڭ ئۈستىنە اول سەياسى سودلاردا ئەچى سوزلەر بىلەن كاپىتالىزم تۈزلىشىنىڭ، تۇرمىش شارىتلارنىڭ چىركىلىگەن كۆرسەتە. بو يالقنلى رېچلار دۇشمانلارنىڭغا توڭل، كارل لېبكنىخت بىلەن بىر پارتىيەدا بولغان كىشىلەرنىڭ دە بايتايسىنىڭ آچولارنى كىترە؛ شونىڭ بىلەن بىرگە كارل لېبكنىخت فىكىرنىدەگىلەر آنى كۈندەن كۈن نىغراق سۆيە باشلىلار. مۇندى ئوسلوۋىيەلەر آنىڭ كۆرەشە نى بولوۋىنا ھەم ھامان سوللاشا باروۋىنا سەبەب بولا. (*)

شوندى ھاللەر ئىچىدە 1914 نىچى يىل كىلىب جىتە. ياۋروپا ئۈستىدە سوۋىش بۇلتلارى قویرا. لېبكنىخت تاعىدا نىغراق كۈچ توگىب گىرمانىيە داعى ھەم بۇتن دۇنياداعى سوۋېتچانلىققا قارشى كۆرەشە باشلى.

1914 نىچى يىل 4 نىچى آۋگوستدا ھۇكومەتكە سوۋىش راسھوتلارى ئۈچن بورچ بىرو مەسئەلەسى تاۋشقا قويىلعاندا كارل لېبكنىخت بورچ ياقلى بولب تاۋش بىرسەدە، اول مۇنى ئوزى تىلەب توگىل، بەلكى پارتىيە قەرارىنا بويسۇنۇبقنا ئىشلى. اول باشدانوق يالغىز آيرىلب كىتو فايدالى بولماس، پارتىيەدا قالغاندا ئىبىدەشلەرگە نىغراق تەئسىر ئىتە بولر دىب اوپلى. ئىبىدەشلەرنىڭ سوۋىش ئىسر كىلگەندەن تىنر ۋاقت ئىچىدە آينولارن ئۈمەت ئىتە.

(*) شونى دا ئىسكە تۇشرب ئوتەرگە كىرەك: آۋماق سائىيالىستلار كۇناتشداغى ئىشچى يەشلەر قوزغالىشىنا يول قويماغان بىر زاماندا كارل لېبكنىخت يەشلەرنىڭ بىرىنچى ياقن دوستلارندان بولا. اول يەشلەر ئىنتىرناتسىيىنانىڭ بىرىنچى كانگرېس چاقرو بىوراسىندا ئىشلى ھەم كانگرېسدا (1907 نىچى يىلدا) يەشلەرنىڭ بۇتن دۇنيا بىوراسىنا سايلانا. بۇتن دۇنيا سوۋىش باشلانماچ ساڭلاشاتل سائىيالىستلار تەئسىر نەدەگى يەشلەر وپلېم واتانىنىڭ ئىشچى سالداتلارى، بول كىتسەلەر، كارل لېبكنىخت جىتە كچىلىگى آستىداعى رېۋالوتسىيە نىر يەشلەر سوۋىشقا قارشى كۆرەشەلەر.

۹ جۇمە چى.

1914 نچى يىل ئۆكتەبىر ئىككىنچى كۈنى كارل لىبكنيخت بىلگىيەگە بارىپ
قايتا. ئىككىنچى ئۆكتەبىر ھەم بروسسېل شەھەرلەرنىڭ بولسا. سوعش
باشلىقلىرى ئاكار بىك شادلىق بىلەن كىرەكلى پروپۇسكالارنى بىرەلەر. آلا
بوسەياھەتدەن سوڭ لىبكنيخت نىڭ سوعشقا قاراشى ئوزگەر، اول
سوعش ياقلى بولب كىتەر دىب ئويلىلار. ھەتتا لىبىئە نىڭ نىڭ
بىرسىندە اول كىلوگە بىر مەشھور گىنە كاماندىر ھەم... فاتوگراف
ھەزىلەب قويالار. ئەفيسەر بىلەن لىبكنيخت نىڭ رەسەن آلدرب شونى
ژورناللاردا باستررغا ئويلىلار. لاکىن مەسكىنلەرنىڭ ماتور پلانلارنى بارى چىقى:
كارل لىبكنيخت ئەفيسەر بىلەن بىرگە رەسەن آلدرودان باش تارتا. بوسىرگە
واقىئە توگىل. سوعش باشلىقلارنىڭ كارل لىبكنيخت نىڭ ئىمانى ساتب آلا
ئىتاولارى بىك كۆب تەكرارلانا. ئەتسى ويلهيلم لىبكنيخت، بىسمارنىڭ
ھەيلەلەرىنە بىرلەمەگەن تۇسلى كارل لىبكنيخت دا بولارنىڭ ھەيلەلەرىنە بىرلى.
آتانىڭ دا، بالانىڭ دا ساتلىق جان توگىللىكلەرى آچق بىلەن، بىلگىيەگە بارو كارل
لىبكنيختنىڭ سوعش باشلانودا كىرمانىيەدا ھەيلى دىگەن ئىشانچىن تاعى دا كۆچەيتەگەن.
دىكە بىر ياقىلاشا، شونىڭ بىلەن بىرگە ئىككىنچى تابقىر سوعش بورچلارنى
تاوشقا قويار ۋاقت جىتە. كارل لىبكنيخت ئوزىنىڭ كۆتكەنلەرى كىلب
چىمەن، بىر فراكسىيەدە ئىبىدە شىلەرنىڭ فېكەرلەرى ئوزگەر مەگەنلىگەن كورە.
ئوزىنىڭ آلا تەئسىر ئىتە آلامون سىزە. اور يولدان بىر ئوزى كىتوگە
باشقا چارە قالى. ئوزى ئىشانچاننىڭ كىرىسەن ئىشلەونى، ياكى ئىشانچىن يەشەپ
تۇتونى اول جىنايەت دىب سانى. شولايتىب اول دىپوتاتلار
آراسىندان بىر ئوزى سوعش بورچلارنى قارشى تاوش بىرە.
شونىڭ ئۇستىنە، رەيخستاگ پىرىزدىتتىنە ھات يازب نىڭ قارشى تاوش
بىروونىڭ سەبەبلەرن كورسەتە.

ئىككىنچى ئۆكتەبىر ئىككىنچى «سوللار» ھەتلى كارل لىبكنيخت كە قارشى آچو
بورانى كوتەرەلەر. لىبكنيخت نىڭ يازغان ھاتى باسقىمىلار. آنى دەولەتكە
ھىياندەت ئىتوچى دىب سانىلار ھەم بىر يالغىزىن قالدراالار.

ليېكنيخت نك يولندا آورلقلار كوبه يگەن ساين آنك ئشانچى ھەم سوعشقا قارشىلىقى ھامان دا آرتعراق نعى بارا. ساتسييال - ديما كرانتلار گەزىتەلەرى دە آنك يازغانلارن باسمى باشلىلار. 1915 نچى يىلنك قشندا كارل ليېكنيخت ليستوفىكالار تارانا، آردا برنجى تابقر «ئسپارتاك» دىگەن ئىمزا كورنە. (1) بو ليستوفىكالاردا سوعشقا، ئش باشندا عىلارعا ھەم سوعشنى ياقلان سانسييال - ديما كرانيە گە قارشى يالقنلى پراتيست ياسالا ھەم ريۋالوتسيە گە ئۇندەلە. بر ئوزى سوعشچانلققا قارشى كۇرەش ئەلەمى كوتەرگەن ھەم پارتىيە بلەن ئلمتەن بۇتلەى ئۇزگەن ليېكنيخت پارتىيە دىسسپىلناسى بلەن بۇتۇنلەى ئىسە بلەشى باشلى. شولايتب اول پارتىيەنك بۇتن جىتە كچىلەرى آراسندا بريالغىزى قالا. لاکين شول اوق واقتدا اول بۇتن دۇنيا ئشچىلەرىنك مەخە بىتەن قازانا.

شوشى داوللى واقىعەلەر ئچىندە ليېكنيخت نك ئوزىنە سالدات بولب كىتەرگە تورى كىلە. ئلك آنى كوسترىن شەھەرنەدىكى آپالچىنىە گە آلار. اول نىشلە تسەلەردە قولعا قۇرال آلمايا چاغن بلدرە. سوعش باشلقلارى آنى حزمە تدەن قۇتقارودان باشقا بر چارە دە تابمىلار. لاکين تىزدەن آنى «قۇرالسرنا» دىگەن ئىسكەرمە بلەن نيستراياوايغا آلار. شوندان سوڭ آور كۇنلەر باشلانا. كۇنباش فرونتندا آتنالار بوينا بر رە تدەن آتش لىنىيەسندەن چقماسقا تورى كىلگەلى. آنارى آرباتاليونى شەرق فرونتىنە كوچە. مۇندا كارل ليېكنيخت قا ئوزىنك سوعش حزمەتى واقتىداى ئىك

(1) ئسپارتاك - رىم قۇللارنىڭ بر قوزعالشىنداى جىتە كچىنك ئىسمى. كارل ليېكنيخت يەشەن رەوشدە «ئسپارتاك خاتلارى» تاراتو باغلىمە قالامى روزالوكسىمبورگ - ھەم بوتەلەر باغن برلىككە «ئسپارتاك سايوزى» تۇزب، واتانچى بولب كىتكەن ساتسييال - ديما كرانتلار پارتىيەسىنە قارشى كۇرەشە. گىرمانىيە ريۋالوتسيەسندەن سوڭ (1918) نچى يىل دىكە برندە) «ئسپارتاك سايوزى» گىرمانىيە كوممونيستلار پارتىيەسىنە ئەياھە.

زور آورلقلارنى ئوتكەررگە تورى كىلە: جىر قازۇعان واقتلاردا آنك كۆرەگى بىر توقتاوسىز چىرى باشلاغان سالدات ئولەكسەلەرىنە تۇرتلە... شوندا، كۆرەش قىرلارنىدا اول سوعشنىك بۇتن قورقنىچ ياكلارن كۆرە، شوندا اول سالداتلارنىك سوعشقا نىندى ناچار كوز بلەن قارااولارن بلە... شول تەئسىرلەر آرقاسىندا اول، ئوتپۇسكاغا قايتودان فايدالانب، نەتىجەسى نەرسە بولۇرن ئويلاماسدان، حالقغا رىۋالوتسىيە چا تقيسى تاشلى. نىچكىكەنە بولسادا ماسسانى «تىك قاراب تۇرو اورووندان» قۇتقارماقچى بولا. 1916 يىل بىرىنچى ماى كىيىچ سەعت 8 دە اول بىرلىن دە پاتسدام مەيدانىدا دىمانستىرانتلارغا (دىمانستىراتسىيەغا قاتناشقان كشىلەرگە) «بتسن سوعش! دالوى حۇكومەت! يەشەسن سۇلىح!» دىب باشلانغان لىستوفكەلار تاراترغا تۇتنا. كارل لىبكنىخت ئۇستىنە پاليتسىيە تاشلانا. آنى تۇمگەكلى باشلىلار. آرىستاوايت ئىتەلەر. دەولەتكە حىيانەت قىلو ھەم... ئشتاتسكى كىيىم كىيودە عەبىلىلەر. بۇتن پارلامىنت عادەتلەرن بۇزب رەيخستاگ كارل لىبكنىخت ياعندان بىرگنە سوزدە ئەيتمى.

ئلك كارل لىبكنىختنى ئىكى يىل يارمعا تۇرمەگە حۇكم قىلار. 1916 يىل 23 آوگوستدا بو حۇكمنى ياڭدان قاراب 4 يىل تۇرمەگە ھەم آلتى يىلغا گراژدانلىق حۇقوقىندان مەحرۇم ئىتەرگە دىگەن قەرار چىقارالار.

كارل لىبكنىخت باشن يوعارى كوتەرگەنى حالدە تۇرمەگە كره. آنى آىرم بولمەگە يابالار. بىك ئوسال جىنايەتچىگە قاراعان كوزبلەن قارىلار. لىبكنىختقا مۇندا ئىتك تىگب، پاكىت يابشدر ب كۇن ئوتكەررگە تورى كىلە.

آڭار ئۇچ آيدا بىرئىك ياقن توعانلارنىنا حات يازارغا رۇحسەت بىرەلەر. شول حاتلاردان بىر تۇرمەدە چاعندا آنك باشندان نىندى عەزابلار كىچكەنن، آنك يۇرەگى نىچك سىزلانغان كۆرەنر. ئوزىنىك ئىسكى دوستلارى يۇلدزلارنى اول حەزر تۇرمە رەشەتكەلەرى آرقلىعنا كۆرە. شول حەتلى ياراتقانى قۇشلار

سایراوندا تار بولمده گنه تسکلی. اول تۇرمە رەشەتسکەلەری آراسندان «ئیرتەن سالەن جیل ئیسکەندە ھاۋادا قارچەلار قاعنووون» تیکشەرە، کوزلەرن کۆدە یۇزگەن بۇلتلارغا یونەلدەرە.

ئیکى ییل بویینا کارل لیبکنیخت آزادلق کۈتە. 1918 ییلنک کۈزئە، گیرمانیە ریۋالوتسییەسى یاقنلاشقاچقنا آنی تۇرمەدەن چەارالار. حۇ کومەت ئوزینک کۈچسزلىگن آڭلاب، ساتسییال دیما کراتلاردان داۋە کیللەر کرتب یاڭا «لیبیرالنی» کابینیت تۇزرگە مەجبور بولا. بیلگۈلی ئیندی، کارل لیبکنیختنى عەفو قیلرغا تورى کیلە.

گیرمانیە میلیتارینرمی جیمەرلە، میلیتارینرمک ئیک قاتر دۇشمانلارندان بولغان کارل لیبکنیختنى ھەر قایدا تەبریک بلەن قارشى آلا باشايلار. آنک دوستلاری بۇلای دیب یازالار: «آریستانت کۈچلی حاکیملەردەن دە کۈچلیرەك بولب چقدی... ریۋالوتسییە تولقنلاری کوتەرلگەچ، ھەر کمنک آچووی چیکدەن آشقاچ، سوعشدا ئیک عەیبلی ھەم سۇلح یاساوعا ئیک قارشى مەملە کەت گیرمانیە ئیکەنن ھەر کم آڭلاعاچ — لیبکنیختنک ئیسمی یاقتى یول کورسە توچی سیمۋولعا ئەیلەندی. بیرلینگە قایتقان ۋاقتندا آنی مکلەرچە حالق تەبریک قیلب ئورامدان ئورامغا قولدا کوتەرب یۇرتدیلەر».

لیبکنیخت یاڭادان کۈرەشکە تۇتتا. اول ھەزر ھەر قایدا، ھەتتا بورژوۋازنى دیما کراتلار آراسندا ریۋالوتسییە قەھرمانى سانالا. اول تۇرمەدەن چەب بر نیچە آتنا ئوتوگە 9 نیچی نویبەر جیتە — ویلهیلیم تەحتی جیمەرلە. ھەر کمنک کوزى شوشى کۈننى یاقناییتقان کۈرەشچیکە یونەلە، ھەر کم آنی حۇرمەت قیلا، آڭار سەلام بیرە.

«کارل لیبکنیخت سارایعا قزل ئەلەم قادادی — حالق شادلق بەیرەمی ئیتە!» — بیرلین ئشچی ھەم سالدات دیپوتاتلاری ساویتینک برنیچی رەسمی ھەبەری مۇنە شول بولا.

9 نىچى نوپە بىردە يىرلىن ئوز باشندان اونتلىمى تۇرغان ھەم يازب
آڭلاتووى چىتن بولغان واقىعەلەر كىچىردى. ساراي بالكوندا 1914 نىچى
يل 31 نىچى ئىيولدا ويلهيلم سوعش ئىعلان قىلىپ رىيچ سۇيلەگەن
ئورنعا تۇرمەدەن چققان كۇرەشچى كىلىپ باسدى... ئىندى بۇتن
تلەك ئوتەلگەن، كۇرەش، عەزاب ئەرمگە كىتمەگەن تۇسلى ئىدى...
لاكىن ئىككىنچى كۇننى ئوك ئىندى كارل لىبكنىخت كۇتكەن ئۇمتلەرىنىڭ
بوشقا چققان كوردى. مۇنە شوشى واقتدان آلب (لىبكنىخت نك بۇتن
عۇمرىندەكى ئىك آور واقتندان دىب ئەيتىرگە مۇمكىن) لىبكنىخت شەيدمان
نك «ريۋالوتسىيوننى» حۇكومەتىنە قارشى كۇرەش باشلى؛ بو كۇرەش
بىك نىق رەوشدە بارا. لىبكنىخت ئىككىنچى ريۋالوتسىيە ياسارعا بۇتن
كۇچن سارف قىلا. اول ئىكىلەنو، اوماقايانو دىگەن نەرسەلەرنى بلىمى.
ريۋالوتسىيە نك چن پىرالىتارىيات ريۋالوتسىيەسى بولوون تلى،
بىر مېنوت يال يوق. بىرسى آرتندان بىرسى دىمانستراتسىيەلەر، پارتىيە
سابرانىلەرى، قۇرال بلەن ئورامعا چچولار بولب تۇرا (مەسەلەن 1918
يل دىكەبر آخىرىدا «فارۋېرتس» گەزىتىنىڭ يۇرتن آلار).
يانار تاو تۇسلى كۇچلى لىبكنىخت نك ئىشچىلەرگە ھەم سالداقلارعا
تەئسىرى بىك زور بولا. اول حۇكومەتكە قارشى بولغان كۇرەشنىڭ
يۇرەكى سانالا، آنك ئولمىندەن سوڭدا بو كۇرەش توقتالمى. بەلكى، ئەيتىرگە
مۇمكىن، تاغىدا كۇچلىرەك تۇس آلا.
بىر كۇن جىتە، لىبكنىخت ئىشچىلەرنى آچق كۇرەشكە ئۇندى.
بو ئىسپارتا كىچىلارنىڭ گىزمانىدە كاممونيستلار پارتىيەسى نىگىزن سالغان
عۇمومى ئىسپىزدارندان سوڭ بىر آتنا ئوتكەچ بولا. يىرلىن پالىتسىيەسىنىڭ
لىبكنىخت بلەن بىر فىكىردە بولغان باشلى ئەيىجگورگە ئوزىنىڭ اورنن
تاشلارعا قوشالار. اول باش تارتا ھەم لىبكنىختدان ياردەم سۇرى.
مۇنە شوشى واقىعە يىرلىن پىرالىتارىياتنىڭ عىنوار قوزغاشىنا بىر سلتاو بولا.

بو كۈنلەر لىبىكىنىختىك سوڭى كۈنلەرى ھەم آنكى تۇرمىشىنىڭ كۈزگىسى بولغانغا كۆرە، بىز آلار تۇرىدا مۇمكىن قەدەر ئۇزىنراق يازارغا تىلىنىز. ئەيىگۈرنىڭ ئورنىدىن تۇشۇرلارگە تىيىش كۈنى 1919 نىچى يىل 5 نىچى عىنوار يەكشەنبە كۈن ئىدى. كارل لىبىكىنىخت شول كۈننى زور دىمانستراتسىيە ياساغان ئىشچىلەرگە جىڭو آللىيەسىدە (بىرلىن دەگى زور ئوراملارنىڭ بىرى) رىيچ سۇيلى. رىيچ بتوگە بۇتنى خالق لىبىكىنىخت جىتەكچىلىگى آستىدا بىراندېنپورگ قابقاسىنا كىتە. «ئونتر-دن-لىندىن» ئورامىدا لىبىكىنىخت تاغى رىيچ سۇيلى. اول ئىشچىلەرنى كۈرەشكە، قۇراللانغا، قىزىل گۇاردىيە تۇزىگە ئۇندى. آنارى بۇتنى دە پالىتسىيە ئىدارەسى يانىنا كىتەلەر. مۇندا لىبىكىنىخت بالكوندان تاغى رىيچ سۇيلى. دىمانستراتلار قۇرال سۇرىلار، كۈرەش باشلارغا، كۈرەشنىڭ نەتىجەسىن كۈرۈگە تىلىلەر. آلارغا «كىرەك بولغاچ چاقىرلىسىز» دىيىپ ۋەعدە بىرەلەر.

لىبىكىنىخت كاممۇنىستلار پارتىيەسىنىڭ ئورگىنى «روتۇفانە» («قىزىل ئەلەم») گەزىتى ئىدارەسىدە كىتە. آندا اول «فارۋېرتس»، مەتبوعات بىوراسى ھەم ۋولف تىلىگراف آگىنتىستۋاسى يۇرتلارنىڭ قۇراللى آترەدلەر تارافىدىن آلغانلىغىن بلە.

دوشەنبە كۈن دىمانستراتسىيەلەر رىيچلار دەۋام ئىتە. جىڭو آللىيەسى ئورامىدا ئەللە نىقەدەر خالق آلدىدا ياكادان رىيچلار باشلانا. شەيدمانچىلاردا دىمانستراتسىيەلەر ياسى باشلىلار. بىرلىن ئوراملارنىڭ ئىككى تۇرلى خالق دىگىگىرى تولقۇنلانا — شەيدمانچىلار ھەم لىبىكىنىخت ياعىندا عىلار. ھەر قايدا «يەشەسەن كارل لىبىكىنىخت!»، «دالوى كارل لىبىكىنىخت!» دىگەن ئەلەملەر جىلپىردى. ھەر قايدا ئىككى ياقنىڭدا كىشىلەر رىيچلار سۇيلى. چات ساين شادلىق ھەم نەلەت تاۋشلار ئىشتە. خالققا پارا چاتقىسى تاشلانغان. ھىيچ كىم ئوزى ئوزى تىيچ تۇتا آلى. ئىعلان ياشىدا تۇرغان ئورنلاردا فانار باغاناسىنا، آسلان رەۋشە لىبىكىنىخت سوراتىن تۇشۇرلەر.

قۇراللى كۇرەش باشلانا. توبلار گۇرلەرگە تۇتنالار. بىك كوب مكلەرچە
ئشچىلەرنىڭ شادلىقى تەبرىك تاوشلارى تولقنى ئچىندە كارل لىبكنىخت
خۇكومەتنى تۇشرو ھەم ئسپارتاكلار پراگرامماسىن تۇر مشقا ئوتكەرو
ئۇچن كىرەكلى بۇتن ھەزراكنىڭ ياسالغان بىلدەرە — «تلەگىزگە ئىر شىچە
يال ئىتو، تىچلانو بولماياچاق».

سېشەنبەگە قارشى تۇننى كارل لىبكنىخت بىرگەنە سەعتدە يۇقلامى؛
پالىتسىيە ئىدارەسىندە جىيۇلش آلب بارا. ئىرتەسىن بىر ئىبىدە شىنە كىتب ئىكى
سەعتىكنە يۇقلاپ آلا.

تۇشەن سوڭ بىر اندىنبورگ قابىقاسى ياندىنق آتشلار باشلانا. قايقا بىر
نىچە تابقىر قولدان قولغا كوچىپ يۇرى. بو آرادا شوندى بىر حال بولب آلا:
تيرە ياقدا پولەلەر چىرلداپ، قول گىراناتلارى يارلپ تۇرغان بىر مېنوتدا
كارل لىبكنىخت شونداغى بىر نىچە كۇن ئلك ياسالغان مېنبەرگە منەدە
يالقنلى رىچ سۇيلى باشلى. آنك بو قەدەر باترلغىندان تاڭغا قالغان دۇشمانلارى
كوتەرگەن قۇراللارن جىرگە تۇشەرلەر ھەم كارل لىبكنىختقا بىرگەندە پولە
جىبەرمى. آنك يالقنلى كۇچى دوستلارن دا دۇشمانلارن دا بويسىندرا.

چەھارشەنبەگە قارشى تۇننى كارل لىبكنىخت بىر نىچە سەعتىكنە يۇقلاپ
آلا. ئىرتەسىن - تاغى پلانلار، كىكەش مەجلىسلەرى، تۇرلى جىرلەرگە چابولار...
كارل لىبكنىختنىڭ آيىسىنا بىر ئشچى كىلە. «ئنىگە ئەيت زىنھار، اول بىر آز
ئوزن ساقلاسنى ئىدى» دى. لاكىن كارل لىبكنىختنىڭ آيىسى باشقا بىك
كوب مەسئەللەردە ئنىسىنە تەئسىر ئىتە آسادا، بومەسئەلدە ئوزىنىڭ كۇچسىز
ئىكەن بىلدەرە.

چەھارشەنبە كۇن نوسكە كامانداسى آستىنداغى خۇكومەت عدسكەرلەرى
نەزراق قارشى تۇر باشلىلار. آتناكىچ بويىنا بەرلىشلەر دەوام ئىتە.

جۇمە كۇن كىلشۇ تورندا سۇيلىش بۇتە. لاكىن بىر مەغنادا كىلپ
چىقى. چونكى ئسپارتا كىچىلار آلعان بىنلارن كىرى بىررگە تلەمىلەر. شولوق

واقتدا آلار شههر واگزالارن آارعا ئومتۇلب قارىلار. لاکين اوگشسر چعا؛
ئۇستەوينده تاغى ئوزلەرى ئۇچن ترەك سانالغان جىر لەرنك قايبەرلەرنده
قولدان ئىچقندررعا تورى كىله.

شىنبەگە قارشى تۇننى كارل لىبكنىحت تۇن بويى كىگەش مەجلىسلەرنده
بولا. بىرنىچە سەئەتدەن سوڭ اول يۇرتدان چعارعا تلەسەدە حۇكومەت
عەسكەرلەرىنك «فارۋيرتس» بىناسىنا آتولارى سەبەبلى كىرى قايتىرعا مەجبور
بولا. ھەم ئوزىنك زور اولىنك آندا بىكلەنب قالغان ئىشتكەچ «اول ئوزن
باترلارچا تۇتاقاق — شوڭا كورەدە مینم بالام بيت اول» دى.

حۇكومەت عەسكەرلەرى ئشتورم بلەن «فارۋيرتس» بىناسىن آلالار. آنك
آرتندان ئسپارتا كچىلارنك بوتەن ترەكلەرىدە آلنا. قوزعالش باسلا.

كارل لىبكنىحتنك كۇرەشى شوندا تەمام بولا. جاسوسلار (سېشچىكلەر)
آرمىيەسى آنى ھەر قايدا ئزلى باشلى. لىبكنىحت نەى — كىلن گە كىتب
ئوزىنك بىر پىراستوى دوستىنك ئويىنە ئورناشا. مۇندا ھەر كىم آنك كوڭلن
تابارعا، ئوتسكەن كۇنلەرنك قورقنچلى واقىعەلەرن ئۇنتدررعا ترشا. لىبكنىحت
قوزعالشنك بۇلاى اوگشسر چعووينا تشقى ياقدان بىردە بىرشى. اول
بۇتن واقتن دوستىنك كچكەن قىر بالاسىنا چىكايەلەر ئوقب ئوتكەرە.

يەكشەنبە شوندا ئوتە. لىبكنىحت كۇتمە گەندە گەندە حاتۇنىنك ھەم كچكەن
اولىنك آرىستاۋايت ئىتلووى تورندا حەبەر آلا. كىچكە تابا ئىندى مۇندا
قالونك ئوزى ئۇچن دە قورقنچ ئىكەنلىگى بلەن. اول دوستىنك كىگەشى بوينچا
بىر ئوزى ويلەرسدروف داعى (بىرلىنك بىررايونى) توغانلارى يانىنا كىتە.

كىچى بلەن اول روزالىو كسىمبورگ ھەم باشقا ئىبىدە شلەرى بلەن ئۇچراشا.
ئوزىنك حاتىرەلەرى بلەن ئورتاقلاشا. فەننى ئشلەرى تورنندا سۇيلى. ئوزى
بىك تىنچسىز لانا؛ «ئەگەر مېنم ئویمنى تىكشەر گەن واقتدا تارىخ تورنداعى يازولارمدان
بىرەر نەرسەنى آلب كىتسەلەر مین آتلام» دى. روزالو كسىمبورگ آثار
كۇلب «سوڭ، كارل، سىزنىڭ رىۋولۋىر گىزدە يوق بيت» دىب جاواب بىردە.

بۇتسندە بىر تۇرلى كەيغىزلىك حاسىل بولا. كارل لىبىكىنىخت بىلەن روزا لو كسىمبورغ ئوزلەرىنىڭ تۇرمە تۇرمىشىدىن قالغان حاتىرەلەرى تورىدا سۇيىلەشە باشلىلار.

ئىككىنچى كۈنى كارل لىبىكىنىخت «روتوفانە»غا ئوزىنىڭ سوڭى مەقالەسىنى يازا.

15 عىنوار سېھشەنبە كۈنى كارل لىبىكىنىخت نىڭ ئولم كۈنى بولا.

كەزىتدەكى «كارل لىبىكىنىخت قاچارغا ئۇمتۇلغاندا ئوتىرلەگەن،

روزا لو كسىمبورگنى خالق قىناب ئوتىرگەن» دىگەن خەبەر دوستلارغادا،

دۇشمانلارغادا نىق تەئسىر ئىتە.

بو كۈنلەرنىڭ واقىعەلەرى بىلگۈلى. لىبىكىنىختنى يەشەنگەن كۋارتىراسىنا

كىلىب آرىستاوايت ئىتەلەردە گۋاردىيىسىكى ئىستىرىلكوۋى دىۋىزىيونىڭ ئىشتاب

كۋارتىراسى ئورناشقان «ئەدەن» ئوتەلىنە (نومىرلارنى) كىتەرەلەر. آندان كارل

لىبىكىنىختنى مائابىت تۇرمەسىنە ئىتەرگە تىيىشلى بولالار. لاکىن اول آقتەمەيلىگە

كەنگە قەدەر ئوك كانۇۋىنىلارنىڭ بىرسى پىرىكلاد بىلەن بىر نىچە تابقىر آنىڭ

باشىنا سوعب بىك زور جارا ياسى. يولدا ئاقتەمەيلى واتلىدى دىگەن بولالار.

شولايتىب لىبىكىنىختقا جەيە و كىتەرگە تورى كىلە. قاراڭغى آللىيەلارنىڭ بىرىندە

آنى اتالار. سوڭىدىن آنى ئوزاتقان بىش آفيسەرنىڭ جاواب بىروۋىنە قاراعاندا

قاتى جازالانغان كارل لىبىكىنىخت قاچارغا ئۇمتۇلغان، ئە بىش ساو تازا ئەفيسەر

آنى باشقاچا تۇتا آلماغانلار بولب چعا. بىر نىچە جىرىنە پولە لەككەن

لىبىكىنىخت جىرگە جعلا، آنى ياقىنداغى تىببى ياردەم بىرە تۇرغان جىرگە

جىبەرەلەر. لاکىن دوكتىرغا ئىندى آنىڭ ئولگەنلىگىن ئەيتۈدەن باشقا ئىش

قالغى. ئەفيسەرلەر ئوتىرلەگەن كىشىنىڭ كىم ئىكەن بىلمىيىر دىب ئەيتۈ سەبەبلى

آنى «بىلگىسىز» ساناب مورگقا (تابلىق ئولەكسەلەر قويلاتۇرغان يۇرتقا)

جىبەرەلەر.

بۇلار ئىندى سوڭىدىن سود واقىتىداغى بىلەنلەر. ئلك لىبىكىنىختنىڭ

ئولوۋى تورىدا ئەفيسەرلەردە ھەم ۋلاست ئىيەلەرى دە تۇزعا يازماغان

خەبەرلەر تاراتالار...

نى بولسادا شونى آچق بيلگۈلى: كارل لىبكنيختنى ئلك قيناعانلار.
آنارى قۇترعان ئتنى آتقان تۇسلى آتقانلار. بو ئوترونى رەوشلى بولعاندر، بىر
انى آچق بلمىبىز ھەم بىر واقتدادا بلمە بىزدە.
بو ئوترونك ئوچى آلنى قالدى.

ۋلاست ئىيدەلەرى ئشنى «سوعش سودينا» تابشردىلار. عەيبىلە وچىنك
قايبىر ئەفيسەرلەر ئۇچن ئولم جەزاسى تىيش دىيوينە قاراماسدان سودالارنى آقلادى.
25 نچى عىنواردا كارل لىبكنيخت «ئسپارتاك» آتناسندا شەھىد بولغان بو تەن
كورەشچىلەر بلەن بىرلىكدە كوملدى. چىكىسز حىسابسز ئشچىلەر انى ئۇزاتا باردىلار.
كارل لىبكنيخت بىك كوب يىللار ئلك ئوزىنك بىر - اتندا، ئوزىنك كم
ئىكەنن، بو تەن تەبىئەتنىن آچب بىرە تۇرعان تلەگن، تۇتقان يولن يازعان
ئىدى، اول شونى ئوتەدى:

«شىكلەنە بلمىم، يانام ھەم دەرت بلەن
مىن چەچەم — اورسن بوتەنلەر چەچكە نم...
زور قۇياش بالقب تووا، بالقب باتا —
نەق شولاي ئوتە مىنم دە كۇنلەرم.»

گاررى شومان.

مالای - سالایلار ھەم کارل لیبکنیخت. (*)

مۇنك بولغانینا كۆبدەن ئىندى. يىلدان آرتق.
ساۋىتلار روسىيە سىنك بىرلىن پاسولستو اسندا (ئىلچىلەر يۇرتندا) بىر ياڭاغا
آزادلىققا چىققان لىبكنىخت ئىبىدەشنى قارشى آلدق.
تۇرلى تۇسدەن شاقى خالق جىيىلدى: تەنى ئولك دىب ئەيتىر ھەلگە
كىلگەن، لاکىن آقلى ھامان دا ياقى يالقن بولب يانغان آپاق چەچلى قارت
ريۋالوتسىيەنىر مىرنىگ دە بار ئىدى آندا، گا آزادا بار ئىدى، بارت دا بار ئىدى؛
ئىسىملەرى ھەم ئىشلەرى بلەن شۇ ھەت چىعارغان باشتا كىشلەر، باشقا ئىبىدەشلەر دە
بار ئىدىلەر آندا. بار دا لىبكنىختنى قارشى آلالار. قايبەرلەرى - آنك ريۋالوتسىيوننى
يالقونى خالقنى كۆرەشكە ئۇستەرە دىگەن ئۇمت ھەم ئشانىچ بلەن، قايبەرلەرى -
بو «جولەر» واقىعەلەرنىك تىگىز ھەم ياخشى بارش بۇزماسا يارار ئىدى
دىگەن بىلگۈسىز بۇرچلو بلەن. بار دا سويليلەر. لاکىن مىڭا بارندان دا آرتق
بىر ئىشچى جىگت تە ئسىر ئىتە. اول ھەر بىر بوتەن جىگت تۇسلى تو گل. بىر قولى
عەرىب، ئىككىنچى قولى ئورنىدا بىر كىسندى سەلگنە: ماشىنا آنك قولن ترسە كدەن
يوعارى كىسب آلعان. سوعش ئىككىنچى ياعن عەرىبلە گەن. كاپىتالىزم ىرتقىچىلەپنىك
ترى قۇربانى بولغان يابق چىرايلى، ئىچكە باتقان كوزلى بو مالای، ياڭاغا
دىمانستراتسىيادان، ئوزىنىك تىرە ياعندا شوتسمانلارنىك قىچلارى يالتراعان
جىردەن قايتقان. اول شوندى يالقنلى رىچ سۇيلى ھەم جىگە چەگىزگە
شوندى ئشانب سۇيلى، كى ھەر بىر ريۋالوتسىيەنىر «مۇندى بوون جىگە چەك»
دىب چىس قىلا.

بۇتن ئسىينا - بۇلار باردا شوشى كۇنلەردە گنە بولغان تۇسلى - مىنم
ھەترمدە. ئەيلەنەسىنە قوناقلار ئوترعان زور ئۇستەل. پۇچماقدا، ئستىنا
يانندا، كورنەس بىر ئورنىداتگى يەش ئىبىدەش اوترا. لىبكنىخت سۇيىلەوچىلەر گە

(*) 1919 نىچى يانى يازلعان مەقالە.

جاواب بیره باشلاعاچ بۇتن حالققا آرقاسی بلەن ئەیلەنە دییر گە یاری. آنک یوزی بارندان دا بیگرەك، تگی مالای یاعینا ئەیلەنە. بارندان دا بیگرەك اول آثار سۇیلی. بارندان دا ئلك اول آثار جاواب بیره. چۇنکی ئیک یاقن، ئیک کۇچلی بەیلەنش آلا آراسندا — بۇیک ریۋالوتسییە نیر بلەن ریۋالوتسییە نیر یەشلەر آراسندا. یەشلەرنک لیبکنیحت نی سرب آلولاری، شول «مالای — سالایلار» نک ئورام کۇرەشلەرنده هەم دیمانستر اتسییەلاردا ئیک باتر قەھرمان بولولاری تیکمە گە توگل شول...

بر نیچە کۇندەن سوک پالیتسە یسکیلەر تگی یەش جگت ئۇستینە تاشلانلار، آنک قول ئورنندا آسلب تۇرغان کیسندیسن دە قلیچ بلەن کیسب آللار...
هەزر میرینگ دە، لیبکنیحتدا تری توگل ئیندی.
هەتتا گا آزانی دا شەیدمان پالچلاری مەنگوگە جیرگە کومدیلەر.
مین بلیم، تگی یەش جگت ئەلی هامان دا تریدرمی، یوقدرمی. لاکین شونسن بلەم: گیرمانیە ئشچی یەشلەری تری، پرالیتارییات تری، لیبکنیحتقا یالقن بیرلەن بۇیک ریۋالوتسییە روحی تری.
شوشی ریۋالوتسییە روحی نوسکە ئیلندە یاگادان دولقنلانا باشلی.
ریۋالوتسییە نک ئوتراگەن پیعە مبدەرلەری هەم جیتە کچیلەرینک ئوچلەرن
آلر کون یاقن!

ن. بوچارین.

كارل لېبكنيخت (1)

... یش ئۇچراشقا توری کیلمەسە دە مین کارل لېبکنیختنی کوب یللار بویسی بلمم. اول ئوزینک تینر یالقنلانوی بلەن ھەر نەرسەگە تینچ قار اوچی، ۋە قارلی پارتییە تورەلەرنەن آیرلب تورا ئیدی. ھەتتا تاشقی قییاھەتی بلەن دە باشقالاردان آیرلغان، قالن ئیرنلەری، قارا بۇدرە چەچلەری بلەن «چیت حالق» قا ئۇشاعان کارل لېبکنیخت ھەر ۋاقت کیدشولەرگە (کامپرامیسلەرگە) ھەزر تۇرغان باسئقی گیرمانیە ساتسییال — دیما کراتییەسی یۇرتندا یارتی چیت بولب قالدی. اول نازارییاتچی (تیاریتیک) توگل ئیدی. آندا تاریخی ئوسشکە ئوزلگە ندەن بەھاییرو، ئیرتەگە نەرسە بولۇرن نازاری رەۋشده بیلگۈلەو یۇق ئیدی؛ لاکین آنک چن ھەم تیرەن ریۋالوتسییوننی ئینستیتنکتی (سینرگەرلگی) آنی ھەر ۋاقت — بر آز ئیکیلە نولەردەن سوک — دۇرست یولعا کوندرە ئیدی. بیبل کارل لېبکنیختنی بالا چاەندانوق بلە ئیدی. اول ئولگەنگە قەدەر آکا یەش ئوسمرگە، یاکی یەش جگتکە قاراعان تۇسلی قارادی. ئلك ویلھیلیم لېبکنیخت بیبلنک ئوزینە بیک ئۇزاق ۋاقتلار شولای قاراعان ئیدی. لېبکنیختنک پارتییە دەگی آپپارتونستلق سە یاسە تینە قارشى قاتی پراتیست یاساولارینا بیبل ئوزینک نچکە آوز چیتن ئەزگنە جییرب، کولب یاراتب قاری، لاکین آثار جەیلەرگە ئیرک بیرمی ئیدی. ئە پارتییەدە بیبل سوزی ئوزی ئولگەنگە قەدەر برنچی ئورندا توردی.

لېبکنیخت چن ریۋالوتسییەنیر ھەم ساف ئینتەرناتسییانالیست ئیدی. اول ئوزینک بایتاق ۋاقتن، بایتاق کۇچن گیرمانیە پارتییەسندن تشدا بولغان ئشلەرگە یونەلدەرە ئیدی. اول روس ھەم پالەك ریۋالوتسییەنیرلەری بلەن نق ئلمتە تۇتا، آلارنک قایبەرلەری بلەن یاقن دوست ھەم بیک کوبلەرینە یاردەم

(1) تروتسکی نك «سوعش ھەم ریۋالوتسییە» دیگەن کیتابندان. II توم. 7 - 9

كورسەتە ئىدى. بىرىنچى خاتونى ئولب بىر نېقەدەر ۋاقت ئوتكەندەن سوڭ
اول روس قزىنا ئۇيلەندى. روس رىۋالوتسىيەسىنىڭ ۋاقىيەلەرى آثار
بىك نىق تەئسىر ئىتتى. كۈنتر — رىۋالوتسىيە جىڭوون اول بىرنىڭ بىلەن
بىرگە ئوتكەردى. يەشلەر آراسىدا ئشلەۋ ھەم سوعشقا قارشى پىراپاگاندا تاراتو
آثار ئوزىنىڭ رىۋالوتسىيوننى كۇچن — ئىنىرگىيەسن توگوگە بىر آز
مۇمكىنلىك بىردى. پارتىيە باشلىقلارى بو تىنچىر ئشلەرگە قىرن كوز
بىلەن قارايدىلار. سودقادا ئلەگرگە تورى كىلدى. نىمس سودى بىلەن بەرلىشو
لىبىكىنىحت قا كۇرەش نىقلى بىردى؛ تىنچ، قايعوسىر تۇرمىشنى بۇزغان آقلىسزعا
تىش قايرى تۇرغان ئورتا دەرەجەلى نىمس پارتىيە توردىسنىڭ كىم ئىكەنلىگىن
نىقلاپراق بىلرگە ھەم آثار بەھا قويازعا مۇمكىنلىك بىردى. لىبىكىنىحت ئوزى
ئۇچن توگل، پارتىيە ئۇچن آچودان قاينى ئىدى.

بۇيك سوعشنى لىبىكىنىحت شولاي قارشى آلدى. ئلك اول تىرە ياعىندا
حالىدەن آبتىراب قالىدى. بىرىنچە آتنا بوينچا يول ئىرلەدى، — آنارى تابدى
ھەم آقتىققا قەدەر شول يولدان چىقمادى. اول گىراژدانسكى سوعش
كۇرەشچىسى حالندە — بىر بارىكادا بىلەن ئىكىنچىسى آراسىدا — رىۋالوتسىيەگە
بىرە آلاچاق نەرسەلەرىنىڭ بارىدا بىرودەن كوب ئلك ئونىرلدى. لاكىن آنك
تىڭدەشسز حۇلقى — تابىعەتى سوعش ۋاقتىدا بۇتلىيى بىلەن آچىلب جىتتى.
آنك گوگىنتسوللارنىڭ تانتانا بەيرامى ئىتكەن، كۇچلى جىڭوچى، توپاس
سالدا تىچىلقلارنى قارشى كۇرەشوى، ئوزىنە تىش شىرداتقان تەلىنىكە يالاوچى
قويىرق بولعاوچى، قول قوشىر تۇروچى، پارتىيە مېشچەنلەرىنە قارشى
كۇرەشوى مەنگۇگە ئەھلاقى قەھەرمانلىقنىڭ ئورنەگى بولب قالر. كارل
لىبىكىنىحت ئىسمى يۇز يىللار بوينچا يا ئىرار.

ل. تروتسكى.

كارل لېبكنيخت نىڭ

رىچلارى، خاتلارى، مەقالەلەرى.

1911 نىچى يىلى شەھەرنىڭ ساتسىپال - دېما كراتلار پارتىيەسى

ئىسپىزدىدا سۇيىلەنگەن رىچىندان:

ئىش باشىداغى سىنفلار تۇرلى واق-تۇيەك يوللار بىلەن يەشلەرنى بىزنىڭ قولدان تارتىپ آلونى ئۇمىت ئىتمەسلىرى. دۇرست بىزنىڭ يولغا كۆپ كىرتە ساللار. لاکىن ئەگەردە يەشلەر قوزغالىشىنا شولاي قارشى تۇشمەسلىرى، پارتىيە ھەم پىرافسايوزلار آڭار بىر واقتىدا شولاي تىنر ھەم شولاي بىر آوزدان ياردەم كورسەتمەسلىرى ئىدى! شولايىت بىز يەشلەر قوزغالىشىنا قارشى تۇشۇچىلارنىڭ ناموسىنى سەياسەتى، آڭ اوڭشى بولۇپ يىناغىنا ياردەم ئىتە. ئىش باشىداغى سىنفلار ئوزلەرنىڭ بۇتن تەلەكلەرى، بۇتن ئۇمىتلەرى چىلپەرمە كىلگەن كورەچەكلەر. بىز آلارغا «شولاي دا ئەيلەنە!» دېيىمىز - ھەم پىرالىتارىيات يەشلەرى شولاي دا آلغا بارالار! پىرالىتارىيات يەشلەرى ئوزلەرنىڭ بۇتن دۇشمانلارنى جىڭەچەك ھەم ھەزرىكى كۈندە زور ئىبىدەشلەرى آلب بارغان كۈرەشنى دەوام ئىتدەرر ئۇچىن ياڭا كۈرەشچىلەر ھەزرىلەيدىچەك....

1916 يىلى 1 نىچى ماى سودىنا يازلغان خات.

بىرلىن، 8 ماى 1916 يىلى.

بىرلىن دەگى ئىمپىراتورسكى كامىندانسكى سودقا.

مىڭا قارشى كوتەرلىگەن اوگالوونى ئىش توردى مېن شونى ئەيتىرگە

تېشىلىمىن:

1. ئىنتىرناتسىيىنانالىست ساتسىپالىستنىڭ دەولەتكە (گاسودارستۋاعا) حىيانەت

قىلووى، دۇشمان مەملەكەتكە ياردەم كورسەتۈۈى مۇمكىن توگىل. چۈنكى

آنك قارشىدا «دۇشمان» مەملەكەت يوق. آنك چىت ئىللەردەگى كاپىتالىزم نىڭزىنە قۇرلغان حۇكومەتلەرگە قاراشى، ئوز ئىلندەگى كاپىتالىستىچىسكى حۇكومەتكە قاراشى تۇسلى ئوك، رىۋالوتسىيانىرلار چا دۇشمان مەملەكەتكە ياردەم كورسە تو تۇگل، بەلكى بۇتن دۇنيا ساتسىيالىستلارى بلەن بر بولب ئىمپىريالىزم ئىللەرىنك بۇتنسىنە قارشى تۇشو — ساتسىيالىست نك ئومتۇلغان نەرسەسى مۇنە شول.

بۇتن دۇنيا پىرالىتارىياتى نامىنا، اول بۇتن دۇنيا كاپىتالىزمى بلەن كۇرەشە. قايدا مۇمكىن بولسا، شوندا آثار ھۇجوم ئىتە. ئوز ئىلندە اول بۇتن دۇنيا پىرالىتارىياتى نامىنا بۇتن دۇنيا كاپىتالىزمىنك بر كىسەگى بولغان ئوز حاكىم سىنفلارىنا ھەم ئوز حۇكومەتىنە قارشى كۇرەشە.

مۇنە شولاي دىيالىكتىكە رەۋشندە سوعشقا قارشى مىللى سىنقى كۇرەش سوعشقا قارشى بەينەلمىلەل سىنقى كۇرەش بولب چعا.

ژورس نك، 1905 نچى يل مارتندا يازغان مەقالەمە مىنم تارافىدان ئىپىگراف ئىتب آلغان «سوعشقا قارشى سىنقى كۇرەش» دىگەن سوزلەرىنك مەعناسى دا شوندا.

2. ئەيتىك، ئەگەر دەگىرمانىدە ساتسىيالىستلارى ئىنگلىز حۇكومەتىنە قارشى، ياكى ئىنگلىز ساتسىيالىستلارى گىرمانىدە حۇكومەتىنە قارشى كۇرەشە باشلاسالار بو فارسقا ئۇشار ئىدى. (*) ئىمپىريالىزمىنك ئوز آلدندا باسب تۇرغان كىسەگىنە ھۇجوم ئىتمىچە ئەللە قايدا يراقدا عىلارىنا ھۇجوم ئىتوچى، جىتمەسە تاغى ئوز حۇكومەتىنك (يەنى ئوز آلدندا باسب تۇرغان ئىمپىريالىستلارنك) ئۇسترووى بوينچا ھۇجوم ئىتوچى كشى ساتسىيالىست توگل، بەلكى حاكىم سىنفلارنك قىزعاىچ آگىنتى. مۇندى سەياسەت تۇتو سوعشقا چاقرو دىگەن سوز. بو سىنقى كۇرەش توگل، بەلكى آثار كىرى نەرسە. بىلگۇلى، ئوز حۇكومەتىنە قارشى كۇرەشوچى بەينەلمىلەل

(*) يەنى كولىكى، مەعناسى نەرسە.

ساتسىيالىست چىت حۇ كومهتلەر گەدە ھۇجوم ئىتە آلا. ھەم تىك اولعنا
ھۇجوم ئىتە آلا. لاکىن نىندىگنە مەملەكەتنى آلا، آنک ئوزىندە گەدە شونداغى
ساتسىيالىستقا جىتەرلک ئش تابلاچاق.

شوئا كورەدە مىکا چىت حۇ كومهتلەر نك عەيىبلەرن تىكشرب تۇراسى
يوق، مىکا گىرمانىيە حۇ كومهتىنىكى دە جىتەسى. بىلگۈلى چىت ئىللەرنى
حاقسز شىلتەلەردەن باقلاو مىنم بورچم. چۇنكى، بىردەن، يالغاننى ھىچ بىر واقتدا
بەشرگە يارامى، ئىككىچىدەن، ھەزرگى واقتدا بو يالغان باشقا واقتلارغا
قاراعاندا كۇچلىرەك رەوشدە، تۇرلى حالقلارنى بىر بىرىنە قارشى قۇترتو،
آلارنى دۇشمانلىققا ھەم سوعشقا ئۇستىرەوگە ياردەم ئىتە.

مىن ساتسىيالىنرم ھەرەكەتىنە ياردەم ئىتو تەگى بىلەن چىت
حۇ كومهتلەرگە تۇرى كىلگەن ساين - آلار نك ئوز ئىللەرنەدە ھەم گىرمانىيادا -
ھۇجوم ئىتب تۇردم. شونك بىلەن بىرگە ئوك گىرمانىيە حۇ كومهتىنەدە
قارشى چىب تۇردم. ئەگەر سوعشقا قۇترتا نۇرغان بولسا مىن بىر واقتادا
مۇنى ئىشلەمەيچە كمن.

تسارىزىمگە ھەم تسار (چار، پاتشا) حۇ كومهتىنە قارشى كۇرەشورم
ئۇچن گىرمانىيا حاكىمىيەتى مىکا كۇبدەن بىرلى تىچلىق بىرمى ئىندى.
سوعش باشلانر آلدندانغا، بۇتن پارلامىنت عادەتلەرىنك كىرىسنىچە،
پروسىيە دىپوتانلار پالاتاسى دۇشمانلىق ھەم آچووينا سىيشا آلمىچا، مىنى
نامۇس حۇ كىمىنە تابشرو ئۇچن تۇتب بىردى. سوعش واقتىدا نوپەبىر آيندا
مىنى سودقا بىرب عەيىلىگە چىعاردىلار. شوشى حاتقا مىنم ھەزرگى ھەللەر
ئىچىدە چىت حۇ كومهتلەرگە قارشى چىعوغا نىچك قاراعانمى كورسەتە
تۇرغان ماتىرىيال قوشام. آكلى بەينەلمىلەل كۇرەشك قوشووى بوينىچا
ھەر بىر ساتسىيالىست بۇتن دۇنيا ساتسىيالىستلارنىك ئورتاق ئىشلەرىنە بىر
بۇتن دىب قارارغا ھەم ئوز ئىلندە عۇمومى تەككە يونەلتىلگەن ئشنى شوندى
ئىتب يولغا قويارغا تىيشلى. كى ئوز ئىلندەگى كۇرەش بىلەن چىت ئىللەردەگى

كۇرەشنىڭ بىر بىرىنە بۇتلىك بىر رووى، شولايىتە باشقا حۇكومەتلەرگە قارشى دا
كۇرەشنىڭ كىرەكلىكى آڭلانىپ تۇرغا تېپىشلى.

كۇرەشكە ئىنتىرناتسىيىئانالى تۇس دە دىپ قاراۋى كورسەتونىڭ آڭلانىغا
ترشو، ئشانچىلىق ھەم ئىكىلەنو دىپ آڭلانووى، شولايىتە سىنىقى كۇرەشنى
كوچىرلەندىرۈگە سەبەب بولۇۋى مۇمكىن. لاكىن بو قاراش سوعشقا قارشى
بەينەلمىلەل ساتسىيالىستلار سەياسەتى ئىچىنە تارتىلغا تېپىشلى كىشىلەر آراسىدا
پراپاگاندا ياساۋ، بو سەياسەت تۇرمىشقا ئۆتكەنلەر تۇرغان جىرلەردە
آڭار آڭلى تۇس بىرۈ ئۇچىنگەنە ئەيتلە.

ئىشچى سىنىقىنىڭ ساتسىيالىنى رىۋالوتسىيەسى كاپىتالىزم سوعشىنا شول
مەنىدا ھەم شول رەۋىش دە قارشى چىغا.

آرمىيا سالداتى: كارل لىبىكىنىخت.

سوعش حۇكىمى آلدندا ئوزن ياقلاپ سۇيىلەو.

غەيىبلەنۈچى: كاتىرنى تۇرمە! نامۇسدان مەحرۇم ئىتو! بىك شەب!
سىزنىڭ نامۇس—مىنىم نامۇس توگىل! لاكىن مىن سىزگە شونى ئەيتەم:
مىن كاتىرگە كورتىكەسن شوندى نامۇس بلەن كىيىپ يۇرىيەچەكەن، كى ھىچ بىر
گىنىرنىڭ ئوز موندىرن آندى نامۇس بلەن كىيىپ يۇرووى مۇمكىن
توگىل.

مىنىم موندىكىلووم آڭلانو ئۇچىن توگىل، بەلكى غەيىبلەر ئۇچىن.
مىنىم لوزنەم (شىعارم، تىلەگم) گىراژدانسكى تىنچلىق توگىل، بەلكى
گىراژدانسكى سوعش! بىتن سوعش! دالوى حۇكومەت!
غەيىبلەۈچى ئوزىنە قارشى غەيىبلەنۈچىنىڭ ھۇجۇم ئىتوۋندەن زارلانا،
خالق چىلابدا آنى غەيىبلى تابار ئىدى، دى.

غەيىبلەنۈچى: ئىسكە توشرىك، غەيىبلەۈچى مىنى نامۇسسۇز دىپ آنادى
ھەم اول مىنى آلتى يىل تۇرمەگە اون يىل نامۇسدان مەحرۇم ئىتە رگە حۇكۇم

قىلرغا كىرەك، دى. مېن كىرەكلى ئورندا آنى تەنقىد قىاب بىر نىچە سوز
ئەيتەم، ئە اول مېكا آلتى يىل تۇرمە ھەم اون يىل ناموسىنرلىق - يوققنا نەرسە -
مىلگۈلەوچى ئوزندەن چىعا. غەيبىلەوچى خالقنى مېكا قارشى چاقرا، ھەي،
مۇنى سوزدەگنە، خالقنى ئوزندەن قاچى جىدى يۇزاق بلەن بىكەلەن بىكەنە
ئىشلەمەگنە! خالقنى قوللارندەن مۇھاسارا چىلەرلارن چىشىگنە؛ خالقنى
مۇندا چاقىرغىز، سوعش قىرلارندەن سالداتلارنى چاقىرغىز ھەم بىرگە جىيلەن
خالق آلدىنا چىعب سۇيلەرگە ئىرىك بىرگىز. - بىر ياقدان سىز بۇتنگىز،
غەيبىلەوچى كىنىرالى ئىشتابدان، سوعش مېنىستىرلىگندەن، سوعش مەتبوعاتندەن
كىلگەن ئەفەندىلەر ھەم تاغى كىلەرنى تلىسىز بارسىدا، ئىككىچى ياقدان مېن
ياكى مېنم دوستلارمدان بىرەو. كوزلەرن قابلاغان آداو پەردەسى جىرتىلچ
خالق كەم ياعندا بولۇر، - سىزنىڭ ياقدامى، بىزنىڭ ياقدامى؟ مېن شىكەلەنمىم!
دالوى خۇكومەت، دالوى سوعش!

غەيبىلەوچى پىرىگوۋرنىڭ سەبەبلەرن ئوقۇغاندا ئىشكەلەرنى يابونى تەقدىم قىلا.
مەھكوم: - چىلابدا خالق ئىشتودەن قورقۇر ئورنغىز بار سىزنىڭ
تەقدىم تۇرىسندا سۇيلەشو ئۈچىن ئىشكەلەر يابلا.

بۇتنىسىنە قارشى .

(كارل لىبكنىخت نىڭ ئولەرن دەن بىر كۈن ئلك يازغان مەقالەسى)
ئىپارتا كىچىلارغانقلاب ھۇجۇم ئىتەلەر. ئوراملاردا - «بىتىن ئىپارتا كىچىلار!»
«دېب قىچقىرالار. - «تۇتغىز آلارنى، قىناغىز. آتغىز، ئىشتىك بلەن چەنچىگىز،
بۇتارلاغىز، توراقلاب بىرگىز!» نىمىس ئەترەدلەرىنىڭ بىلگىيەدە ئىشلەگەن
قۇت ئۇچرىغىچ قەباحەتلىكلەرن ئەللە قايدا آرتدا قالدرىلق ئىشلەر ئىشلەنە.
«پوست» دان باشلاب «فارۋىرتس» كە قەدەر بۇتن مەتبوعات (بى) «ئىپارتاك
توزدرلدى» دىب تانتانا بەيرەمى ئىتە.

(بى) «پوست» بورژوا گەزىتى، «فارۋىرتس» ساتسىيال دىماكراتلار گەزىتى.

ئىسپارتاك جىڭلدى! ئىسكى گىرمانىيە پالىتسىيەسىنىڭ ئوز حۇقۇقلارنى
كىرى قايتارب آلعان قلىچ، ملتق، گراناتلارى، رىۋالوتسىيەنىر ئىشچىلەرنىڭ
قۇرالىنىرلاندرولارى آنىڭ ھەلا كەتن نعتلار عنا. ئىسپارتاك توزدرلدى! پالكوۋنىك
رەينىگاردت نىڭ ئىشتىكلەرى، گىنرال لوتتۋىسنىڭ توبلارى، پوليموتلەرى
ساقلاوى آستىندا مىللەت مەجلىسىنە سايلاولار — ناپاليون — ئەبىرت فايداسىنا
تاوش بىرولەر باشلانرغا تىيشلى.

ئىسپارتاك جىڭلدى!

ئەيىۋ! بىرلىن نىڭ رىۋالوتسىيەنىر ئىشچىلەرى توزدرلدىلار. ئەيىۋ! آلارنىڭ
ئىك ياخشىلارندىن يۈزلەبى ئوتىرلدى. ئەيىۋ! پىرالىتارىياتنىڭ ئىك ئشانچلى
كۈرەشچىلەرنىدەن نىچە، نىچە يۈزلەبى تۇرمەلەرگە آندى.

آلار، ياردەملەرى ئومىت ئىتىلگەن ماتروسلار، حالقنى ساقلاو ئەترەدلەرى
ھەم بوتەنلەرنىڭ ياردەمگە كىلمەولەرى آرقاسىندا جىڭلدىلەر. جىتە كىچىلەرنىڭ
ئىكىلەنولەرى، بولدىقىزىقلارى آرقاسىندا آلارنىڭ كۈچى ئىكە آشمادى. كوتىر
رىۋالوتسىيەنىڭ، آكسىر حالق ھەم باي سىنىغلارنىڭ زور، باتقار آغۇمى «ئىسپارتاك» نى
باتردى. ئەيىۋ، اول توزدرلدى. تارىخى تىكشىرگەندە آنىڭ جىڭلمەوى مۇمكىن
توگىل ئىدى. چۈنكى ئەلى ۋاقتى جىتمەگەن ئىدى. شولاي بولسادا — كۈرەشى
مۇمكىن توگىل ئىدى.

پىرالىتارىياتنى ئەبىرت بانداسى كۈرەشكە مەجبور ئىتدى؛ كۈرەش ھىچ
بىر تۇرلى شىكلەنو، ھىچ بىر تۇرلى كىرتەلەرگە قاراماسدان بىرلىن ماسسالارنى
ئوز ئىچىنە تارتدى.

ئەيىۋ! بىرلىن نىڭ رىۋالوتسىيەنىرلەرى جىڭلدىلەر.

ئەبىرت، نوسكە، شەيدمانلار جىڭلدىلەر. گىنىراللار، تورەلەر، يونىكلار
پوپلار، آلتىن قابىچقلارى ھەم بۇتن كىرىگە ئۇستىرەوچى كۈچلەر آلار ياعندا
بولعانغا كۈرە جىڭلدىلەر؛ كارتىچ، مىنامىت، آغولى گازلار ياردەمى
بلەن جىڭلدىلەر.

لا كين قايبىر جيكلو جيكلو گە تۇرا، جيكلو گە قاراغاندا ناچار راق جيكلو لەردە بولا.
قانلى عىنوار آتاسىندا جيكلو چيلەر ئوزلەرن باترلار چا تۇتدىلار: آلار
بۇيك ئش ئۇچن، مەنگو عەزاب چيگوچى كشيلىك دۇنياسىنىڭ بەحتى ئۇچن،
ئوز قول كۇچى بلەن يەشەو چيلەرنىڭ تۇرمش، ئەحلاق ياغىندا ازادلىققا چىقۇلار
ئۇچن كۇرەشدىلەر. آلار ئوزلەرنىڭ قانلارن آلار قانىنا مانچىلپ ئىزگۈلەنگەن
ئىزگۈ ئش ئۇچن توكدىلەر. ئەزداھا چەمەسىنىڭ بىر مېنوتلىق جيكلو ئۇچن
توگىلگەن قانىنىڭ ھەر تامچىسىندا ئولگەنلەر ئۇچن ئوچ آلوچىلار
كوتەرلەر؛ بوتارلانغان آدەم تەينىڭ ھەر كىسەگىندەن زەنگەر كوك يۇزى تۇسلى،
بىردە بىتى تۇرغان مەنگو ك ئش، بۇيك ئش ئۇچن ياڭا كۇرەشچىلەر ئوسەر.
بوگۇنگى جيكلو چيلەر ئىرتەگە جيكلوچى بولرلار. نېمىس پىرالىتارىياتىدا
ريۋالوتسىيە تەجرىبەسى يوق بىت ئەلى. پىراكتىكا مەكتەپن اول تەجرىبەلەر
ياساب قاراو يولى بلەن، ھەر بىر ياڭا ئش دە اۇچرى تۇرغان ياڭلشولار آرقلى،
سوگىندا جيكلو گە كىتەب چىقار تۇرغان ئوگىشىنلار آرقلى ئوتە چەك.
ساتسىيالىنى ريۋالوتسىيەنىڭ توقتاوسىر ئوسووى جەمئىيەت (ئوبشستۋا)
تەرەققىسىنىڭ قانۇنى. ساتسىيالىنى ريۋالوتسىيەنىڭ تىرى كۇچلەرى ئۇچن
جيكلو ئەلغا ئىتە تۇرغان بىر سەبەب بولا. جيكلو يولى كوب جيكلولەر
آرقلى بارا. ئە بوگۇنگى جيكلوچىلەر نىشلىلەر سۇك؟
آلار نامۇسىر ئش ئۇچن، ئىسكى ۋلاست ئۇچن، پىرالىتارىياتنىڭ ئولم
دۇشمانلارى ئۇچن نامۇسىر رەۋشە كۇچ توگەلەر.
آلار بوگۇن ئوك جيكلدىلەر ئىندى. چۇنكى بوگۇن ئوك ئىندى آلار
«ئوزىر گە قۇرال ئىتە بىر» دىيپ ئويلاغان كشيلىرىنىڭ ئەسىرلەرى؛ عۇمرى
بويى شولارغا ئەسىر بولب كىلگەنلەر ئىدى، ھاماندا ئەسىر بولب قالدىلار.
فېرمە ھەزرگە آلار ئىسمىندە يۇرى ئەلى، آنسى دا ئۇزاققا توگىل. آلار
نارىخنىڭ حورلىقى باغاناسى تۇبىنە كىلپ جىتدىلەر ئىندى. ھەزرگە قەدەر
دۇنيادا ئوزىنىڭ ئىك ئىزگۈ كشيىنىنە حىيانەت قىلپ آنى دۇشمانلارغا بىر و

بلەنگەنە قالمايچا ئۆز قولى بىلەن آنى باغاناغا قاداقلان ھېچ بىر ئىيودا كورنگەنى
يوق ئىدى ئەلى. گىرمانىيە ساتسىيال — دىما كراتىيەسى 1914 نىچى بىلەنك آۋگوستىندا
بوتەنلەرنىك بۇتسىندەن توبەن تۇشكەن تۇسلى ھەزردە اول جىرەندىر گىچ
بىر كارتىنادان عىبارەت. فرانسوز بورژووازىيەسى 1848 نىچى يىل ئىيون
پالچىلارن ھەم 1871 نىچى يىل ماى پالچىلارن ئوز سافلارندان آدى. لاکىن
نېمس بورژوواسىنىك ئوزىنىك آزابلانىب توراسى يوق: ساتسىيال — دىما كراتلار
جىرەندىر گىچ پىچراق، قانلى — قورقاق ئىشنى باشقارالار: آلارنىك كاۋىنىك
ھەم كالىفەلارى نوسكە ئىسمندەگى — «نېمس ئىشچىسى».

چاڭ آوازى كۇرەشكە چاقىردى: موزىكا اوينى، ياولق بولعيلار، بالشىونىرم
قورقنىچىلارندان قۇتلغان كاپىتالىستلار قۇتقاروچىلارنى — سالداتچىنلانى قارشى
آلار ئىدى. دارى تۇتۇنى تارالماعان ئەلى: پارالار پىسقىلار ئەلى: ئولكاھەر
جىيولماعان ئەلى: جارالى پىرالىتارىيلار ئىكچىرئاشلار ئەلى: ئەشادلىقدان، تەكەبىرلىكدەن
بالقۇعان شەيدمان، ئەبىرت ھەم نوسكە ئوزلەرىنىك يولباسار ئەترەدلەرىنە
پاراد ياسىلار ئىندى.

ئەزداھا ئورلى! ئەلى ھاماندا نېمس ئىشچىلەرىنىك قانى بىلەن تۇتۇلەب
تۇرغان قوللارن ئىنتىرناتسىيانالغا سوزارعا باتراق ئىتەكەن بو يىرتقىچىلاردان
بۇتن دۇنيا پىرالىتارىياتى جىرەنىب چىتەكە تارتلا. بو قوللار ھەتتا سوعش
واقتىندا ساتسىيالىزمگە حىيانەت قىلغان كشىلەر تارافىندان دا جىرەنو بىلەن
چىتەكە قاعلالار. پىچرانغانلار، رەتلى كشىلك دۇنياسىندان آيرالغانلار، ئىنتىرناتسىيانالدىن
چىرقى بىلەن قوولغانلار، ھەر بىر رىۋالوتسىيەنىمىر پىرالىتارىيدان قارعش آلار —
مۇنە بۇتن دۇنيا آلدندا آار شوندى حالدە باسب تۇرالار.

آار بۇتن گىرمانىيەنى حوراققا كومدىلەر. نېمس حالقن ئوزىنىك
توعانلارىنا حىيانەت ئىتەكەن كشىلەر ئىدارە قىلا. «بىرگىز مىكنا لەوحە»
مۇنى يازارعا كىرەك.

آ، آلارنىك تىنچلىغى ئوزاققا بارمايچاق. جەزا آلدندا كىچكەنگە
انسروچكە — بو جەزا واقتى جىتەچەك.

آچو يالقنى ميليون يۇره كىلەرگە لوزنع ئرعتا.
آلر قانعا باتررعا تلهگەن پىرالىتارىيات رىۋالوتسىيەسى زور قەھرىمان
بولاب كوتەرلەچەك. ھەم آنك بىرنىچى سوزلەرى « دالوى ئىشچىلەرنى
ئوتروچىلەر! دالوى ئەبىرت، نوسكە، شەيدمان! » بولاچاق.
بوگۇنگى جىكلوچىلەر كوب نەرسەگە ئۇيرەندىلەر. آلر ئىكىلەنۇچى
ئەترەدلەرنىك ياردەمى بلەن قۇتلۇ مۇمكىن دىگەن ياكلشودان تىرلدىلەر؛ آلر
كۇچسىز، بولدقسىز، جىتەكچىلەرگە ئشانب بولا دىگەن آورودان تىرلدىلەر.
شوندى حورلقلى رەوشدە چىتكە كىتكەن «مۇستەقىل» ساتسىيال دىماكراتىيەگەدە
ئشانىچ بتدى. آلر ئوزلەرنىك كىلەچە كدەگى جىكلولەرنىدە تىك ئوزلەرىنەگە
تاياناچاقلار، ئىشچىلەرنىك آزادلققا چىعووى ئىشچىلەرنىك ئوز ئىشى دىگەن سوزنىك
مەعنەسى ئوتكەن آتەنك ئەچى تەجرىبەسەندەن سوڭ تاعى دا تىرەنەيدى.
آلدانغان سالداتلار، ياكادان ئورناشقان ئىمپىرىيالىزمنىك ئوز ئۇستلەرىنە
تۇشكەن چىرقىلارن سىزىب، نىندى اوين ئويناغانلارن تىزدەن آڭلارلار.
بوگۇنگى ئىسر كىلەرنەندەن آىنرلار.

ئىپارتاك توزدرلدى!

آ، كۇتەنر، ئەزىرەك سابىر ئىتەنر! بىر قانچىمادىق، بىر توزدرلامادىق. ئەگەر آلر بىرنى
بىلىلەر ئىكەن — بىر مۇندا ھەم مۇندا قالىرنىدا. جىكو بىرنىك ياقدا بولر.
چۇنىكى «ئىپارتاك» — اوت ھەم روخ، جان ھەم يۇرەك دىگەن سوز،
پىرالىتارىيات رىۋالوتسىيەسىنىك ئىحتىيارى ھەم ئىشى دىگەن سوز. «ئىپارتاك» —
آزاب — مىخنەتنىك بۇتنسى، بەحتكە ئۇمتۇلولارنىك بۇتنسى، سىنقى آڭلى
پىرالىتارىياتنىك سوعشقا حەزىرلىگىنىك بۇتنسى دىگەن سوز. «ئىپارتاك» —
ساتسىيالىزىم ھەم بۇتن دۇنىيا رىۋالوتسىيەسى دىگەن سوز. گىرمانىيا
ئىشچى سىنقىن گالگوفە*) عا ئىتە تۇرغان يول ئوتلب بتمەگەن ئەلى لاكىن

*) گالگوفە - بۇرسەلىم يانداغى بىر تاو. جەزالانرە تىيشىلەرنى شوندا آلب
كىتب جەزالى تۇرغان بولغانلار.

جيكۇ كۈنى ياقن ئىندى. ئەبىرت — نوسكە — شەيدمان ئۇستىندەن ھەم آلار
آرتىنا يەشۈرۈنگەن بۇتن كاپىتالىست حاكىملەر ئۇستىندەن حۇكم ياسار كۈن
ياقن ئىندى. واقىعەلەرنىڭ دولقۇنلارى كۈكلەرگە قەدەر كۈتەرلە — لاكىن بىز
يوعارىدان تۇبىزلىككە تۇشەرگە ئۇيرەنگەن بىز. بىزنىڭ كاراب ئوز تەلەگىنە
يولنى نىق تۇتا.

بو تەلەككە ئىرشو كۈنىدە بىز تىرى بولمىمىز، يوقىمى — بارىمىز، بىزنىڭ
پىراگراممىمىز تىرى بولمىز؛ اول آزادلىققا چىققان كىشىلىك دۇنياسى ئىدارە
قىلىمىز، بىز نىگەدە قاراماسدان.....

ياقنلاش كېلىگەن ئىقتىسادى جىمىرلۈنۈش كۈرەۋىدەن، قىيامەت
كۈنىدە سور ئۇرگەندەگى تۇسلى، يۇقۇداعى پىراگىراممىلار يۇقۇلارنىڭ ئوبانلار؛
ئوتىرلىگەن كۇرەشچىلەر كۈتەرلىرلەر، مەلەونلاردان حىساب سۇرارلار.
بوگۇن اوت تاۋىنىڭ جىمىر آستى گۈرتەۋىگە ئىشتەلسە، ئىرتەگە اول ئۇستىكە
ئورغىلر ھەم بۇتىنىن ئىسى كۈل، اوتلى لاۋ يىلچالار بىنا كومەر.

كاپىتال ئېلىندە كامسامولغا سودە

قاتناشلار:

1. سود ياساۋچى بورژوۋالار (ياۋلاۋچى دا شولار آراسىنا كىرە).
2. ۋىللى رەين، گىنرىج ۋىردن: ۋىكتىر ۋەينبىرگ كامسامول چىلىنلارى.
3. عەيىلەۋچى شاھىدلەر: برود، زىنگىر، شىللىر، ئىستارك.
4. برود فابرىكاسىنىڭ ئىشچىلەرى.
5. آچ آنا.
6. روسىيە كامسامول چىلىنى.

(سود زالى. پەردە كوتەرلەمەگەن. سەھنە ئاڭ ھەر ئىككى ياعندا بىلكك. شوندىن سەياسەت دۇنياسىداغى ياڭقالارنى رادىيو-سەھنە بەرلەرنى ئەيتىپ تۇرالار. ئىككى كىشى چىب ئەيتىپ تۇرا. كوبرەك بولسا تاغى دا ياخشىراق).

رادىيو-سەھنە: (اۋڭ ياقىدان. سەھنە چى قىز ئەلەم تۇتقان) رىۋالوتسىيە ئەلەمى جىڭە. انگىلىيە پارلامىنتى ئىشچىلەرنىڭ قىسقىسىنى ئارقاسىدا ئوستوپكەلەر ياسى. گىرمانىيەدە سۇ كۆمەتنىڭ خەلى شەيدەن توگىل. بورژۇازىيە قورقا. ۋاشىنمىنى كۆچەيتىرگە ترشا. «ياۋروپادا كاممونىزم شەۋابىسى يۇرى».

رادىيو-سەھنە: (سول ياقىدان. سەھنە چى چو كىچ تۇتقان) زاباستوفىكەلەر ھامان كۆبەيدە. انگىلىيەدە تىمىر يول ئىشچىلەرى زاباستوفىكە باشلاغانلار. لودزادا پالىتسىيە بىلەن ئىشچىلەر آراسىدا قانلى بىرلىشلەر بولغان.
(سەھنە آرتىدىن تاۋشلار ئىشتە):

بىرەولەر: بۇتن دۇنيا ئىشچىلەرى بىرلەشكۈز!
ئىككىنچىلەر: بىرلەشكۈز كاپىتال ئۇستىنىدە! بىر! ئىككى! كۆكرەك بىلەن

آنك ئشتىكلارن سىندىق! بىر! بىر! مېتال — كاپىتالغا بىر! بىر! ئىكى!
 رادىيو — خەبەر: (اوك ياقدان) كىم سالداتلارى - كامسامول يەچەيكەلەرى
 بۇتن دۇنيانى قاپلى. آلارنىڭ ئەلەملەرنىدە — كارل لېبكنىخت، بورژوۋازىيە
 آلدنغى يەشلەردەن ئوچ آلا، پولشە، رومىنىيە، ئىتالىيە، فرانسىيەدا ھەم
 بوتەن ئىللەردە كامسامول چىلىنلارن آتالار. تۇرمەلەرگە يابالار.

رادىيو — خەبەر: (سول ياقدان) بورژوۋازىيە كامسامولغا چىلىنر
 كىيىرتەرگە تلى. لىتۋا كامسامولىنىڭ چىلىنى بارىس ئىبىدەشنى يەشرن
 تىپاگرافىيە تۇزب كامسامول كىتابلارى باسقانى ئۇچن ئولم جازاسىنا
 حۇكم ئىتكەن. لاكىن بارىسقا 18 يەش تولماعان بولو سەبەبلى ئولم جازاسن
 15 يىل كاترعا آلاشدرعان.

(سەحنە آرتىداز كامسامولكلار تاوشى ئىشتلە)

ئەيدە بىزنى ئولمگە حۇكم ئىتسىنلەر! توگىلگەن قانلار، بىزنىڭ ئەلەملەرنىڭ
 تىزلىغن آرتدراارغنا...

(جر تاوشلارى):

آلغا، قىزىل تاڭغا تابا

كىتدك ئىبىدەشلەر بىرگە

قانلى كۇرەشلەر آرقلى

يول سالىق ياقنى كۇنگە

قىيوراق! ئىبىدەشلەر قىيوراق! نىق باسلىق آلغا آدۇم! يانسىن بورژوۋى!

جىلفىردە تىك يەشلەر، كۇرەش بايراعن!

(پەردە آچلا)

سود كامىندانتى (آفېتسەر): — ئەفەندىلەر، سود كىلە.

تۇرۇغىنى ئوتتەم.

پويىسىدە تىل: ۋىلھېلم رەين، گىنرىخ ۋىردن، ۋىكتىر ۋەينبىرگلار

ئشى بىلەن بولغان سودنى آچق دىب بىلدەرم.

سىكرىتار (ئوقى): گراژدانىن ۋىلھېلم رەين، گىنرىخ ۋىردن ھەم

ۋېكتىر ۋەينبېرگنى غەيبىلەۋ كەۋىزى. تېكىش رولەرنىڭ كورسەتۈۋىنە قاراعاندا، شوشى گراژدانلار 1923 يىلىنىڭ 28 نىچى ئىيونىدە بىرود، روستىنېرگ ھەم بوتەن فابرىكالارنىڭ ئىشچى يەشلەرى بىلەن زاكونغا سىماعان دىمانستراتسىيە ياساب ئوبىستۋا تىنچلىغىن بۇزغانلار. غەيبىلەنۈچىلەرنىڭ ھەم شاھىدلەرنىڭ سوزلەرى تۈبەندەكى نەرسەلەرنى كورسەتە: بو دىمانستراتسىيە فابرىك ھەم ئورام يەشلەرىنىڭ كىشى مالينا قىرغولارنىدان، قۇمىزلىقلارنىدان، بۇزق تەكلەرنىدەن كىلىب چىققان. آلارنىڭ لوزنىڭلارى دا شونى ئەيتىب تۇرا: «ئىش حاقتىن آرتدرو»، «يەنىش ئوسمەرلەرگە ئىش واقتىن 6 سەۋەت كىنە ياساو»، «كارل لىبكنىخت — بىرنىڭ ئەلەمبىز!» ھەم بۇتەنلەر. شونىڭ بىلەن بىرگە بو دىمانستراتسىيە حۇكۈمەتكە قارشى چىغو. كاممونيست جىرلار جىرلانۋون، مېتىنىڭلاردا كاممونيست آراترلار سۇيىلەۋون، «بۇتن ۋلاست ساۋىتىلارغا!»، «بىرلەشكەن، بۇتن دۇنيا ئىشچىلەرى!» دېگەن تۇسلى لوزنىلار تاراتلۋون غەيبىلەنۈچىلەر ئوزلەرىدە ئەيتىب تۇرالار. ئىسپرافكەلەر دىمانستراتسىيە واقتىدا تۇرلى كىشىلەرنىڭ كىبىتلەرى، ماگازىنلارى ھەم كۋارتىرلارى تالانغانلىغىن كورسەتەلەر (مادام ئىستار كىنۇ كۋارتىرى، شىلەر ئەفەندىنىڭ كالباسا كىبىتى ھەم بۇتەنلەر). شولايوق تېكىش رولەرنىڭ كورسەتۈۋىنچە، بو غەيبىلەنۈچىلەر ئوبىستۋانىڭ تىنچلىغىن بۇزۇ بىلەن دان چىعارغان كامسامول ئۇشماشىندا تۇرالار ئىكەن.

مۇنە شوڭار كورە كورسەتلىگەن كىشىلەر رېسپوبلىكەنىڭ دىماكراتىچىسكى سودىنا بىرلەلەر.

پىرىدسىدەتل: غەيبىلەنۈچىلەر، سىز ئوزگىرنى غەيبىلى دىب تاباسىرمى؟
ۋىللى: بىر غەيبىلەۋ كەۋىزىدە كورسەتلىگەن فاكتلارنىڭ بىرسىدىن باشقا، بارسىنادا قوشلا بىر. بورژوۋانىڭ ساتلىق سودى يورى ئىشچى يەشلەر ئۇستىنە جالا ياعا. غەيبىلەنۈچىلەر ئىسمىندەن، ھەم دىمانستراتسىيەگە قاتناشقان بۇتن يەشلەر ئىسمىندەن، بىر تۇرلى دە تالاولار بولماون بىلدىرەم. غەيبىلەنۈچىلەر بىرگە: دالوى يالغان سودا! دالوى پالچلار سودى!

پريد سيده تل: — عه يبله نوچيله را سودنى كيمستمه سكه قوشام.
ۋيكتىر: — تيز دەن سزنىك ئوز گىرگە سود ياسارلار. ساۋىت روسىيە سىندە
سزنىك تۇسلىلەرنىك كىرەگىن بىردىلەر ئىندى.

پريد سيده تل: عه يبله نوچيله را تاغى سۇرىم: ئوز گىرنى عه يبلە
دىب تاباسزىمى؟

گىنرىيخ: آچلىقدان قۇتلرغا تۇمتۇلو، كاپىتالىستلارنىك ىرتقىچلىقلارن
كىمترگە تۇمتۇلو عه يىب توگىل.

ۋيكتىر: بىزنىك ئىك زور زاكونبىز: كاممونيستلار رىۋالوتسىيەسى.
مۇنە شوگار كورەدە بىزنىك ئىشلەر بىز زاكونغا قارشى توگىل.

رادىيو — حەبەر: (اوڭ ياقدان): حەتتا فاشىست گەزىتەلەرىدە
كامسامول چىلىنلەرن چىققان، باتر ھەم دىسسېپلىنالى كۇرەشچى دىب يازالار.
رادىيو — حەبەر: (سول ياقدان) سوددا كامساموللار ئوز ئۇيرە توچىلەرى
كارل لىبكنىختنىك واسىياتلارن نىق ساقلىلار.

پريد سيده تل: ئوز گىرنى نەرسە كۇتكەنلىگىن بىلە سزىمى؟
گىنرىيخ: بىزنى بەلكى كاترگا كۇتەدر، ئولم كۇتەدر، ئەمما پىرالىتارىياتنىك
بۇتنىن آلعاندا، آنى جىگوگىنە كۇتە.

پريد سيده تل: بەلكى سىز يا ئىلشقانسىز، يەشلىك بىلەن آدانغانسىز،
حەزر ئوكنە سىزدەر، تەوبەگە كىلە سىزدەر؟

ۋيكتىر: بىز رىۋالوتسىيە يولندا ئەز ئىلەب قالووبىز عاغا ئوكنە بىز.
پريد سيده تل: مېنىم تاغى بىر سۇئالم بار: سىزنىك ساتسىيالىنى حالگىز؟
گىنرىيخ: بىز پىرالىتارىياتلار — كاپىتالىزم تۇزلىشىنە قەبىر قازوچىلار.
پريد سيده تل: مېن عه يبلە نوچىلەردەن ئىككىنچى تابقىر سۇرىم:
سىزنىك ئوبشىستۋادا تۇتقان ئورنغىز؟

ۋىللى: نىندى قىلانوا بورژووازىيە سودندا عه يبلە نوچىلەرنىك
ئىشچىلەر ئىكەنلىگى بىلگۈلى بىت!

پريد سيده تل: پىراكارور ئەفەندى، سىزنىك سۇئاللارغىز بارمى؟

پرا كارور: سوديا ئەفەندىلەر! مېن مۇندى كشىلەردەن سۇراشونى
ھەم الار بىلەن سۇيلەشونى حورلق سانىم. آلارنىڭ عەيبى بىك آچق.
آلارنىڭ ئىشلەرى بۇتن ئوبىشتۇانى كىمستە. مېن عەيبىلەنۇچىلەرگە سۇئاللەر
بىرودەن باش تارتام.

پىرىدسىدەتل: ياقلاوچى ئەفەندى، سزنىڭ سۇئاللەرگىز؟
ياقلاوچى: عەيبىلەنۇچىلەر، ئەيتىگىز ئەلى...

گىنەرىخ: سوديا ئەفەندىلەر! بىر ياقلاو سۇئاللارنىنا جاواب بىرودەن
باش تارتا بىز. بىزگە بورژوۋازىيەنىڭ عەيبىلەوى قورقنىچ توگىل. بىزگە
بورژوۋازىيەنىڭ ياقلاوى كىرەك توگىل.

پىرىدسىدەتل: مەحكوملەرنىڭ سود ھەم ياقلاو سۇئاللەرىنا جاواب
بىررگە تىلەمەولەرى سەبەبلى، سۇراو بتىگەن دىب سانىم. عەيبىلەو شاھىدى
برود ئەفەندى!
برود: مۇندا.

پىرىدسىدەتل: سزنىڭ ساتسىيالىنى حالگىز؟
برود: درىزدىن، بىرلىن، دانتىگ شەھەرلەردە تىكىستىل
فابرىكلەرىنىڭ ئىيەسى.

پىرىدسىدەتل: بو ئىش تورندا سز نەرسە ئەيتە آلاسز؟
برود: مېن نەرسە ئەيتىم؟ آتارعا كىرەك آلارنى، ئت بالالارن! قانى
سوزلەر تەيتوومنى دامالار عەفو ئىتسن.

پرا كارور: برود ئەفەندى، سز دىمانستراتىيەنى كوردگىزىمى؟
برود: مۇنە تاغى كىرەك بولسا! مېن شوندى ماشىنىنىڭ كىلىكىنى قاراب تۇرىم ئىمش!
ياقلاوچى: سز نەرسە ئەيتە آلاسز سوڭ؟
برود: نى كىرەك، شونى! ئەفەندىلەر، ئەگەر مېن «بو يولدان
چىققان نادان پادۋال بالالارى، بولتۇار بالالارى كاترگا ئۇچن يارالعان»
دىسەم، بارغزدا مېنم فىكىرگە قوشلرسىز دىب اويلىم. ئەيىو... قسقاغنا
ئەيتكەندە، آلارعا دۇنيانى دار آچىندان كورسەتەرگە كىرەك...

پېرىدسىدەتل: ئەفەندىلەر، مېن بىرود ئەفەندىنى آرتق تىنچسىزلاماسقا
كىرەك دىب اويلىم (باردا باشلارن سىلكىلەر).

شاھىد زىنگەر ئەفەندى! سىزنىڭ ساتسىيالىنى حالگىز؟

زىنگەر: بىرلىن درىزدىن ھەم نورىنىبىرگدا فابرىكلەر ئىيەسى.

پېرىدسىدەتل: بو ئىش تورندا سىز نەرسە بلەسىز؟

زىنگەر: مېن شونىن بلەم: شول قەباحە تىلەر آرقاسىندا مېنىم

يۇزلەرچە ئىستانوكلارم كۇن بوبى ئىشىز تۇردىلار. مېنىم ئەللە نىقەدەر

آقچام نەرم بولدى. ئولام آلازعا. شاقشىلارعا، شوندىن كىمگە مېن رىزا

توگل. مېن تولەترگە تىيش!

گىنرىم: بۇرچلماغىز، زىنگەر ئەفەندى: سەعتى كىلەر تولەشربىز.

ئىچلەرنى نىچك تۇتقانلەگىز ئۇنتلماس.

زىنگەر: بو حاملارعا ھامان آزا!

ياقلاوچى: سىزنىڭ ئىشچىلەرگىز نىچە سەعت ئىشلى؟

زىنگەر: آلاز بىك ئەز ئىشلىلەر: بۇتنى اون سەعت چاماسىعنا.

ئە آقچانى جىتەرلك آلاز.

ياقلاوچى: كۇبى؟

زىنگەر: ئىم... آنىن مېن بلەيم. ئىشچىلەر تاوشلارى: بىزگە

كۇبى تولەولەرن بىز ئوزبىزدە بلەيمىز، چۇنكى ئىككىچى آى ئىندى

زىنگەر ئەفەندىنىڭ ئىشچىلەرگە تولەگەنى يوق.

پېرىدسىدەتل: ئەفەندىلەر، تەرتىب بۇزماغىز. شىللىر ئەفەندى!

سىزنىڭ ساتسىيالىنى حالگىز؟ بو ئىشە سىز نەرسە ئەيتە آلاسىز؟

جىنلاب دا سىزنىڭ كالباسا كىبتىگىزدە ئورلاو بولىدىمى؟

شىللىر: بولدى، سوديا ئەفەندى، بولدى. ئەگەر قاينا تام ياردەم

ئىتمەسە مېن ئىندى ھەيرچىگە ئەيلەنگەن بولمىدىم. بىگىرەك

ئىندى، پالىتسىيە ئەكرن ماتاشا. ئويلايقنا قاراعىز: شول ماشىنىنىكلەرنى

ئۇچ يىل بوبى تۇتب بترە آلماسن ئىمىش.

ياقلاوچى : ئۇچ يىل دىسىزمى ؟

شىللىر : ئەيىو، ئەيىو، ئۇچ يىل دىم . ئەللە سىز كىچىمى ، بىر
آي ئلكى بولغان ئىش دىسىزمى ؟ تالاودان سوڭ كوب دە ئۆتمەسدەن
مىنىم آپام ئولدى . آڭاردا بىت ئىندى ئىكى يىلدان آرتدى .

پرىدسىدەتل : بو نىندى بو تالچق ؟ سىزنىڭ كالباسا كىبتىڭىز قايدا ؟
شىللىر : مىنىم ھەزر بىر تۇسلى دە كالباسا كىبىتم يوق . مىن
ئولكلەر ترلووينە ئشانمىم . يابلغان كالباسا كىبتىلەرى بىگىرەك دە ئىندى ...

پرىدسىدەتل : توقتاغىز ، ەيىلەو ەكەزىندە كىبتىڭىز آدرىسى
كورسەتلىگەن بىت . ۋەسىبىرگ ئورامى 14 نىچى نومىرلى يۇرت .

شىللىر . ئەيىو، ئەيىو، سوديا ئەفەندى ، مىنىم كىبىتم شوندا ئىدى .
سىز مىنىم يۇرەك دەگى قايعونى ياڭارتاسىز .

پرىدسىدەتل : بو آڭلاشماو . شىللىر ئەفەندى ، سىز آزاد .

شىللىر : نىچىك آڭلاشماو ؟ تىغۇ ، نو سوددا سوڭ بىزنىڭ رىسپوبلىكىدا !

(زالدا كۆلۈ ، سىزىرۇ ، تالوشلار : آلدو آچلدى سودنىڭ يالغانى بلىدىنى !)

پرىدسىدەتل : مادام ئستارك سىزنىڭ كۇارتىرەرداعى ئورلاو
تورنىدا سۇيىلەب بىرگىز !

ئستارك : مىنىم كۇارتىرەرداعى ئورلاو تورنىدا ؟

پرىدسىدەتل : ئەيىو، شونىڭ تورنىدا . سىزنى تالاعانلار بىت .

(ئستارك قورقووندىن سۇيى دە آلى) : ئووو... رالاعانلار ...

مىنى ... تالاعانلار ... مىنى ؟ قارا اول ! پالىتسىيە ! (ئىشكەكە ئابا تاشلان)

ئەي ھۇدايم ، ئەي ھۇدايم ... آلتىن بىلەزگىم ، مويىنسام ...

جانلارم ... تالاعانلار ... جىبەزگىز ، جىبەزگىز ، ئىشكەكە تۇرماغىز ! ...

پرىدسىدەتل : مادام ئستارك ، سىزنى تەرتىبىكە چاقىرام . تۇتغىز

آنى ... اول آورو .

ئۇستار ك: جيبەر گنر! بلەز كلەرم... رودولفدەن قالغان موينسام...
ئورلاغانلار...

پريدسىدەتل: بۇرچلماغز. بىز آلارنى تابار بىز. ئش نيچك بولدى سۇيلە گنر!
ئۇستار ك: ئش نيچك بولغانى سىز ميكا سۇيلە گنر. مين ئەلى
بىرنەرسەدە بلميم بيت. نيچك سۇيليم؟

پريدسىدەتل: اول نيندى بىرنەرسەدە بلميم؟ سىزدە تالو بولغانغا
ئيندى بىر آى ئوتدى، ئەسىز بىرنەرسەدە بلميسىز!

ئۇستار ك: (ئەزەمك تىچلانا) : ئەگەر تالو بىر آى ئلك بولسا،
مينم بىرنەرسەنى دە ئورلامادىلار. بۇگون ئىرتە بلەنگنە ئەلى مينم بار
ئەيبىرلەرىم دە ئورنىدا ئيدى.

پريدسىدەتل: سىزنى دىمانستراتسىيە واقتىدە تالغانلار.
دىمانستراتسىيەنى كوردگىزىمى؟

ئۇستار ك: كوردىم، كوردىم. تەرەزدەدەن قاراب «قارا سىن بۇلارنى،
نيچك جىرلىلار بيت!» دىيب ئويلاپ تۇردىم.

پريدسىدەتل: مادام ئستار ك، سىز آزاد.

ئۇستار ك: آى يۇرەگىم! قۇتم چىغا يازدى!...

(زالدا تاوش كۇچەيە: «جالا سودى تۇش سەحنەدەن!»... «دالوى بورژوۋازىيە
سودى! دالوى!»...)

برود: ئشچىلەر آفرالار. ئەى سىز، تىكلاغز! مۇندا ئشچىلەر
كازارماسى توگل، دىما كراتىچىكى سودا

بىرنىچى ئشچى: ئەيىو، بىز ئشچىلەر ماشىنىكىلەر سودىنا پراتىست
ياسىبىز.

ئىككىنچى ئشچى: نىك بىزنى شاھىدلىككە چاقىرماغىز؟ بىز دىمانستراتسىيەغا
تالو ئۇچىن چىقماغانلىقىمىزنى سۇيلەپ بىرگەن بولر ئىدك.

ئۈچىنچى ئىشچى : دۇرۇست، بىر يارلى، بىر آچ، شولاي دا بىر تالاوچى
توگىل!

دورتىنچى ئىشچى : زىنگىر بىزنىڭ نىچىك يەشەۋىزنى بىلە. اول بو
توردا بىر سوزدە ئەيتى.

تاۋش : قان ئىچكىچلەر! ئەجەلگىز تىز كىلەر! بىزنىڭ جىتەكچىبىز
كارل لىبىكىنىخت نىڭ واسىياتلارن ساقلاوچى كامسامول يەشەسن! يەشەسن!
بىز اون سەعت توگىل، ئە اون ئىكى سەعت ئىلىبىز.

آچ آنا: مېنىم ۋىللىمنى قۇتقارغىز! قۇتقارغىز اول مېنىم تويدروچم! سوديا
ئەفەندى!...

پىرىدسىداتل : ئەفەندىلەر، تەرتىب ساقلاغىز، تەرتىب!
رادىيو - خەبەرى (اوڭ ياقدان): پولشەدە زاباستوفسكا آرتندان
زاباستوفسكا.

رادىيو - خەبەرى (سول ياقدان): آنگلىيەدە پالىتسىيە ئىشلىرىنى
قىلىنى.

آچ آنا: سوديا ئەفەندى! (آڭكار ياقن كىلە، تىزەنە) مېنىم بالامنى
قۇتقارغىز... آنا دۇعاسىن ئىشتىگىز!... مېنىم تەربىيەچىم بىت اول...
ۋىللى : ئەنى توقتا. توقتا... مېن تىزدەن قايتىرمن... سىڭا
ياردەم ئىتۈچىلەر بولر...

كامىندانىت : قارچى، ئورنىڭا اوتر.
پىرىدسىدەتل : شاھىدلەردەن سۇراۋ تەمام بولدى. غەيبىلەب
سۇيلەۋ ئۇچىن سوز پىراكارورغا بىرلە.

پىراكارور : (يوتكەنە، ئە كىنگەنە) : پىرىدسىدەتل ئىبىدەش، مېن
سۇيلى باشلاۋدان ئلك، غەيبىلەرنىڭ كسەلەرن تىكشۈۋوگىزنى ئوتتىر
ئىدم. آردا قۇرال - فەلان بولماسن...

پىرىدسىدەتل : كامىندانىت، غەيبىلەرنى تىكشۈرگىز!
ۋىكىتر : بىزنىڭ كوزلەرنى دە چۇقب آلرغا كىگەش بىرەم. پىراكارور
ئەفەندىنىڭ يۇرەكى بىك زاعىف، بىزنىڭ قاراشدان يارلوۋى مۇكىن.

كارل لىبىكىنىخت 4

كامپندانىت : بىر نەرسەلەرى دە يوق .
پىراكارور : ئەفەندىلەر ! دىماكراتىچىسكى سودا آلداندا كوگلسىز ،
ئەيتىر ئىدىم ، آچو كىتىرگىچ بىر ئىش . بىر بوگۇن ئوبىشتۇا وجدانىنا
تىنچىسزلىق سالا تۇرغان جىنايەتچىلەرنى حۇكم قىلابىز . بىزنىڭ بەختىمىزگىزگە
قارشى ، ھەزرگى ۋاقتدا مۇندى ئىشلەرنى ھەم دىماكراتىچىسكى
سودا ئىستىنلارنىدا ھامان يىشراق تىكشىرگە تۇرى كېلە . ئەفەندىلەر ! بو
نېدەن بولا سوڭ ؟ توبەن سىننىڭ بۇزۇق تىلەكلەرنىدەن گىنە . ئىشچىلەرنىڭ
قۇمسزلىقى ، بايراق كىشىلەردەن كۈنلەشولەرى ، ياخشىلىق قەدرى
بىلمەولەرى — مۇنە آنىڭ سەبەبلەرى شول . زىنگىر ئەفەندى « آلا رعا
ھامان آز » دىدى . مېن بىلەم ، بو سوزلەر آنىڭ يۇرەگىدەن چىقىدى ،
ھەم ئوبىشتۇاننىڭ ياخشى ئۇلشى شولاي اوپلى (بوژروۋازىيە قول چابا) .
مېن ئىشچىلەر دۇشمانى توگىل ، لاكىن قارا نەرسە قارا ئىندى
(ئىشچىلەر آراسىدا قىچقرو ، تاوشلان) . آما ، آلماعاچىندان يىراق تۇشى . كۈبدەن
توگىل بولب ئوزغان دىمانستراتسىيەدا فابرىكە يەشلەرى مۇنە شونى
ناعى بىر قات كورسەتدىلەر . آلا ر ئوز ئەلەملەرىنە ، كۈبدەن ئىندى
كېرەكلى جەزاسىن تاتۇغان زور جىنايەتچى ھەم فېتىنەچىنىڭ — كارل
لېبكنىختنىڭ ئىسمىن يازارعا باتىرچىلىق ئىتكەنلەر .
بو يەشلەرنىڭ غەيبى نەرسەدە سوڭ ؟ بىزنىڭ آلداندا ئەللە نېقەدەر
شاھىدلەر بو ئورام بالالارىنىڭ نېقەدەر قەبەھە تىلەكلەر ئىشلەون بىك
ياخشى آچىب سالدىلار ئىندى . غەيبىلەۋچى شاھىدلەر ، مېن بۇتن
جانم — تەنم بىلەن سىزنىڭ ياقدى ، سىز مۇنە قات دۇرست . . .
ئەيىو ، بو ياوز دىمانستراتسىيە بارىندان دا ئلك سىزنىڭ بايلىقىڭىزنى ئورلاۋ ،
دىمەك ئوبىشتۇا بايلىق ئورلاۋ .
زىنگىر ئەفەندىنىڭ ھەم شولايوق بوتەن حۇرمەتلى ئەفەندىلەرنىڭ
يۇزلەرچە ئىستانوكلارى ، ئونلارچا فېرىكلارى كۇن بوينا بوش تۇرغانلار .

ديمانستراتسيه نك يولباشچيلارى، مين سز گه ئەيتەم سز فابريك
ئىيەلەرينك يۇز ميلياردلارچا ماركلارن ئورلادىغىز.

ۋىللى: پراكارور ئەفەندى، تاغن بر كەغەز ماركالقنا ياتسزلق
آرتدر ئەلى!

پراكارور: سز بو يۇزميلياردلارنى فابريكانتلاردانغنا توگىل،
گاسودارستۇدان تالاب آلدىغىز، ديمانستراتسيه آرقاسندا حالق حوجالغى
يارلايدى. مۇنە بو — غەيبەلەنۇچىلەرنك ئىك زور غەيبەلەرى. بو غەيبەكە
قاتى جەزا كىرەك. ئىك كىمىندە — عۇمرلك كاترگا. ئەپراۋىتلىستواعاقارشى
چىعو؟ مۇندى ياوزلقنك جەزاسى نەرسە؟ ئوزواتانگدا فىتنە چىارو، ۋلاستنى
قولغا آلب بار بايلىقلارنى يىرتقىچلارچا بولو! جولەرلەر يۇرتىنا ئەيلەنگەن
روسىيە تۇسلى.

(قىچقارلار: يەشەن ساۋىتلار روسىيەسى! دلوى بالاجلار — كاپىتالىستلار!)
رادىيو-جەبەر (اۋگدان): روسىيەدە دابراخىم كۇندەن كۇن كۇچەيدە.
دابراخىم ئىل قۇرتقىچلارغا قارشى كۇرەشودە كىرەستىيەنلەر گە ياردەم كورسەتە.
رادىيو-جەبەر (سولدان): روسىيەدە كۇن ساين ياگا آيراپلانلار ياسالا.
«ئولتىماتوم» ئىسكادىرلىيەسى تۇزلىگەن. ئونلارچا «لېنىنلار»، «پرودا» لار،
«قىزل آتۇچى» لار ھاودا ئۇچالار. . .

پراكارور: تىكشرو غەيبەلەنۇچىلەرنك كامسامول چلىنلارى ئىكەنلىگن
كورسەتدى. مين بوئۇشمانك ئىسەن جىرەنۇ قانش ئەيتەم. بوئىسەم مينم
يۇرەك دە يەمسز تۇيغولار تودرا.

(پوبايكەدەن برەو قىچقارا: ئە، آرت سابعىگنى ئوقتىدىلارنى؟)
حۇرمەتلى گىنىرال سىكت كوبدەن ئىندى مۇندى ئۇشمالار تۇزودەن
تىدى. مۇندى ئۇشمالارغا قارشى شەققەتسز كۇرەش گە كىرەك. قايبىر آورولارنى
تيرە ياق كشىلەرگە قاتناشتىرماسقا، آىرب آلرعا تورى كىلە. كاممونىستلار
پارتىيەسىنك چلىنلەرى ھەم آلرنك شەكتلەرى كامسامول دا شولايقوق. بۇلار
ئۇچن ئىك ياحشى بالنىس، ئىك ياحشى كورورت — كاترگا ياكى دار آعاچى.

چۈنكى، ئەيتىگىز، كامسامول نەرسە سوڭ اول؟

ئوز چىلىنلەرنىڭ ئالغا جىبەرو، آلاغا آڭ - بىلم بىرو ئۇشماشىمى؟ آلاي
 دىسەگىز، گىرمانىيەدا مەكتەبلەر، گىمنازىيەلەر، ئونىۋېرسىتېتلار يوقمى؟
 كامسامول نەرسە ئۇيرەتە؟ فېتنە چىعارغا، ناچالنىكلەرگە بويسۇنماسقا. اول
 بىزنىڭ دىما كراتىچىسكى حۇكومەتتىن ئىزچىلەر، كىشى تالاوچىلار حۇكومەتى،
 دى. كامسامول يەشلەرنى آزدرا، آلاغا ئشانماسقا قوشا. كامسامول ئوبىشتوانىڭ
 ئىك ئەشەكى ئۇلشى بولغان كاممونىستلار پارتىيەسىنىڭ ماشقا كىلە. ئەنە بىزنى
 شەفقەتلىك دە شىتەلەسەنلەر، ئەمما بىز يۇغىشلى آورو تاراتوچى كاممونىستلار
 نى تۇبى - تامرى بىلەن قىز تاشلارغا تىيىشەن. جە، يەشەن، جە، ئولم! - مەسئەلە
 شولاي قويلغان. بىز يەشەرگە تىيىشەن، دىمەك ئولم آلاغا قالا. مېنىم سوزم بىتدى،
 ئەفەندىلەر! (بورژوۋازىيە قول چابا، خانىلار چەچەك ئىرتالار)

ئىشچىلەر (پىراكارورغا باو تاشلىلار): توقتا ئەلى! مانور رىچىلەرڭ
 ئۇچىن شول باودا تىرىبەنەرگە تورى كىلەر. ئىسدەك بولسەن، - آل!
 پىرىدسىدەتل: تەرتىب ساقلاوغىزنى ئوتتەنم، ئەفەندىلەر! آندا نىندى
 تەرتىبسىزلىك؟

تاوشلار: مۇندا ۋىللى رەينىڭ آچ آناسى ئولدى.

ۋىللى: بىچارا آنام! . .

گىنېرىچ: نىق بول، ۋىللى!

پىرىدسىدەتل: كوڭلىسىز ئىش! كامىندانى ئەفەندى، چىعارغا قوشىغىز!

ئىشچىلەر: قورقما، ۋىللى! بىزنىڭ آنالار بىز سىڭادا آنا بولار.

ۋىللى: ئىبىدەشلەر، مېن تىچ.

ئىشچىلەر: ئەمما شەب ئىشلىسىز دە سوڭ: ساتلىق پىراكارورنى چەچەككە

كومەسىز، ئە بەختسىز آنا گەودەسىنىڭ بىر چەچەك دە يوق.

ۋىللى: يوق، كىرەك توڭل، قورقنىچ حەقىقەتنى چەچەك بىلەن

قابلاو كىرەك توڭل.

پرىدسىدەتل: ياقلاوچى ئەفەندى، سوزىزگە بىرلە.
ياقلاوچى: ئەفەندىلەر! ئوزىنك ئىس كىتكىچ ماتور رىچىندە
پىراكارور ئەفەندى! بارىندا ئەيتىدى. بو ياوزلارنى ياقلاونى مېن ئوزىمە
حورلق سانىم. بولارغا شەققەت بولماسقا تېيىش (قول چابولار، چەچەكلەر).
ۋىللى: (سەھنە اورتاسىنا سىكرب چىما). بىك شەب! بىرنى
ياقلارغا تىلەمىلەر. بىر ئوز ئوز بىرنى ياقلى آربىر! ئىبدەشلەر! ...
سودنىڭ بۇتن ساستافى: غەيبىلەنوچى ...

پرىدسىدەتل: مېن سىزگە سوز بىرمىم! (ئىچىلەر آراسىدا تاوشلار):
— ئە بورژوۋازىيە سودلارنىدا بىرگە ياقلاو مۇمكىن توگلمنى?
— سۇيلە، ۋىللى، سۇيلە!
— بىر ياردەمگە كىلر بىر!

پرىدسىدەتل: ئەفەندىلەر، سود كىشەشىرگە كىتە.
تاوشلار: بلە بىر سىزنىڭ كىشەشولەرگىزنى!
(ىراقدا رىۋالوتسىيە جىرلارى ئىشتلە).

ۋىللى: ئىبدەشلەر، رىسپوبلىكەنىڭ دىماكرات سودى بىرگە دىگەن
ئولم كەغەزىنە قول قويارغا كىتدى. ئەمما تىكلاغىز. آندە، سود ئىستىنالارى
آرتىندا، آزادلىق جىرلارى ئىشتلە. بوگۇن بىرگە سود ئىرتەگە شوشىندائوق
شوندى ئوق كامىدىيە— بو تەن ئىبدەشلەرگە سود. بىر ئىچى يەشلەر
كامونىستلار پارتىيەسى بلەن ھەم بۇتن ئىچى سىنە بلەن بىرلەش
گىرمانىيەدا كاپىتال چىلبرلارن ئۇزگەنچە، گىرمانىيە ساتسىيال ساۋىتىلار
رىسپوبلىكەسن ئۇزگەنچە بو شولاي باراچاق.

ئىبدەشلەر، پىراكارور بىرنى بىر— ئىكى فابرىكانتنىڭ كوبمىدر تابىشنى آلە
قالووى بلەن ئۇيالتىرغا تىلەدى. ئە ئىچى بالالارنىڭ كاناۋلاردا قار بۇز
قابىقلارى جىيب، شونىڭ بلەن توقلانولارى آلارنى ئۇيالتى.
بىر ئىچىلەرنى ئىزە تۇرغان حۇكومەتكە قارشى بارابىر. بىر ساۋىتىلار

روسىيە سىندە گى تۇسلى ئىشچىلەر دىكتاتوراسى ئورناش دررعا تلىبىز. بوزوۋازىيەنىڭ
كۇنى ئوتب بارا. بۇتن دۇنيا رىۋالوتسىيە سىنىڭ ئىرتەسى ياقىلاشا
(ئىشچىلەر قول چابالار).

رادىيو-ھەبەر (اوشگان): آنتانتا ئىللىرى آراسىدا ياشادان سوعش
بۇلتلارى قويرب بارا.

رادىيو-ھەبەر (سولداز): گىرمانىيەدا ھەر قايدا كارل لىبكنىخت
لوزنەسى تەكرارلانا: «دالوى حۇكومەت» ئىشچىلەر ئىشچى - كىرەستىيەن
ۋلاستى تلىلەر.

ۋىللى: بىرود ئەفەندى، سىز بەلكى فاشىزم بىلەن جىوانماقچى
بولسىز. فاشىزم اول، بىتەرگە يۇز تۇتقان كاپىتالىزمنىڭ سوڭى قالىترانوى،
سالامعا ياشوويىغا.

شولاي، بىز ئىشچىلەر حۇكومەتن تلىبىز، بىز كاپىتال قوللەن جىمىررگە
تلىبىز. كامسامول مۇنە شونىڭ ئۇچىن كۇرەشە.

ئەيىۋ پىراكارور ئەفەندى، بو مەكتەبىنى سىزنىڭ ھىيچ بىر تۇرلى
ئونىۋىرسىتېتلىرىغىز آلماشدرا آلى. بو مەكتەبىدە ئوقىلا تۇرغان ئىك زور
نەرسە كاممۇنىستلار رىۋالوتسىيەسى!

بىز سىزنىڭ تارافدان ئوتىرلگەن سۇيىكلى جىتەكچىبىز كارل لىبكنىختنىڭ
واسىياتلارى بوينچا بارابىز: «كۇرەش. جىگەنچى كۇرەش!» (سودكەم):

ۋىللى: ئە سىز قول قويدىغىمى ئىندى؟ نەرسە؟ ئولم جەزاسى؟
سىز بىزنى مۇنىڭ بىلەن قورقتا آلمىسىز! ئىبدەشلەر! (خالقا قارى) يەشەسن
بىزنىڭ دىسسېپلىنالى باتىر كۇرەش! يەشەسن كامسامول! (كۇچاى قول چابولار.
پرىدسىدەتل بىر نىچە تابىر پىرېگۇرنى ئوقى باشلى. تاوشى ئىشتىلمى قالا. آرتدا
دىمانستراقتلارنىڭ جىرلاوى ئىشتىلە).

پرىدسىدەتل (پىرېگۇرنى ئوقى، خالق قىچقرا، سىزىرا): رىسپوبلىكە-
نىڭ دىماكراتىچىسكى سودى عەيىبىنى كورسەتلىگەن دىب سانى ھەم بۇتن
عەيىللىرگە ئولم جەزاسى چىعارا.

تاوشلار: دالوی! دالوی!

روسییه کامسامول چلینی (سەحنە گە یۇگرب کرە): ئیبده شلەر،
بورژووازییه سودی بزنگ ئیبده شلەر بزگیرمانییه کامساموللارینا ئولم
پریگاۋری چعارا.

بورژووازییه ئشچی سینف کورەشچیلەرینە شولای جەزا بیرە.
لاکین گیرمانییه ئوکتەبری یاقنلاشا. بۇتن دۇنیا کاپیتالینا قارشى کورەشو
ئۇچن بۇتن دۇنیا کامساموللاری برلەشگنر! لیبکنیحت واسیياتلارن ساقلانر!
ئیسده تۇتغنر: کارل لیبکنیحت بزنگ ئەلە مینر!
یەشەسن گیرمانییه ھەم بۇتن دۇنیا ریۋالوتسییەسى!

ئیسکەرەمە؛ بو نەرسەنى ئویناوعا کوبردك كشی قاتناشقانى یاحشى
رادبیو — ھەبەرلەرنى سەیاسەت دۇنیاسنداغى یا ئالقلارعا قاراتب
ئوزگەرتگە کیرەك.

Fan 17108

[Faint, illegible handwriting in a historical script, possibly Latin or German, covering the upper portion of the page.]

[Faint, illegible handwriting in a historical script, covering the middle portion of the page.]

«يەش ئىشچى» ژورنالى

اي ساين دورت تاباق زورلغندا ئۇزلكسىز چىب بارا.
«يەش ئىشچى» نىڭ ئەدەبىيات بولگندە ئىشچى -
كرەستىيەن مەتبوعاتىدا تانلغان قارت يازوچىلارنىڭ، شاختا،
زاۋود، فابرىكالىرىدا، اوللارداعى يەش قەلەملەرنىڭ،
شولايوق روسىيە ھەم كۇنباتىشداغى دانلىقلى يازوچىلارنىڭ
ھىكايە شىعرلەرى باسلا.

«يەش ئىشچى» نى ئوقوچى فەن - تېخنىكا دۇنياسىدىن
بلنرگە تىيىشلى ئىك كىرەكلى نەرسەلەر ھەم تۇرلى ياڭاقلىقلار
بلەن تانىش بولا.

«يەش ئىشچى» دە كىم، كامسامول، ئىشچى يەشلەر
تۇرمىشىدىن كۆپ نەرسە بىرلە.

«يەش ئىشچى» دە دابراھىم، موپر، ھاوا فلوتى ھەم
بوتەن ئۇيىشمالارنىڭ ئىشلەرى توردى، شولارغا بەيلەنگەن
بىلملەر توردى يازلا.

«يەش ئىشچى» نىڭ ھەر نومىرىدا ئىك كىمىندە يگرىمى رەسىم بولا.

«يەش ئىشچى» گە ئوزكۇدە يازل!

ئىبىدەشلەرگى دە ئۇندە!

«يەش ئىشچى» نى مەكتەبلەرگە، بالالار يۇرتلارىنا،
كۇتبىخانەلەرگە آلدرىز!

يازلو بەھاسى:

بر آيغا 30 تىيىن. 3 آيغا 85 تىيىن.

6 آيغا 1 سوم 60 تىيىن. 12 آيغا 2 سوم 75 تىيىن.

Москва, Никольская, 10.

آدرىس:

Главная контора Центр. Издательства Народов С. С. С. Р.

2227

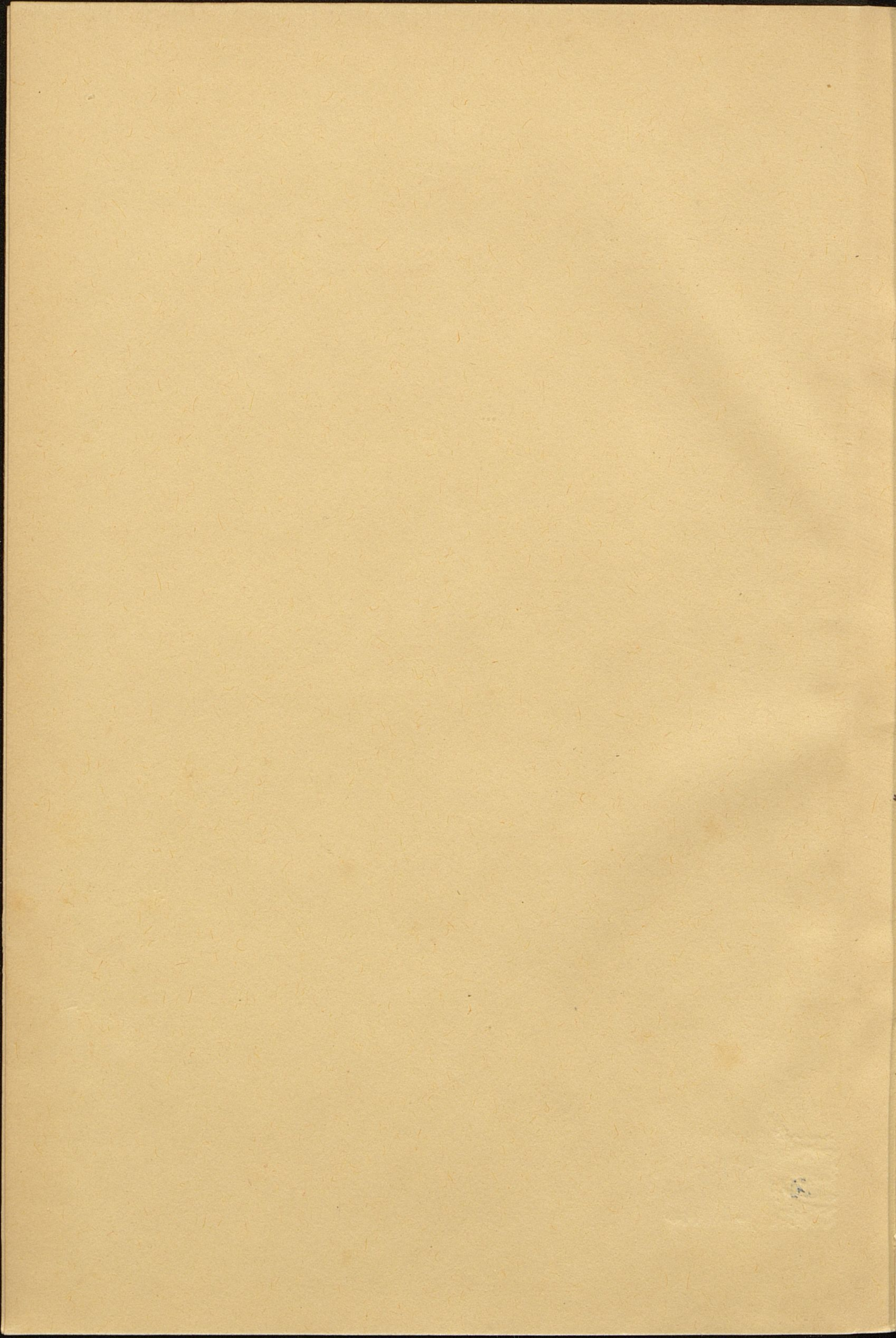
цена 35 к.

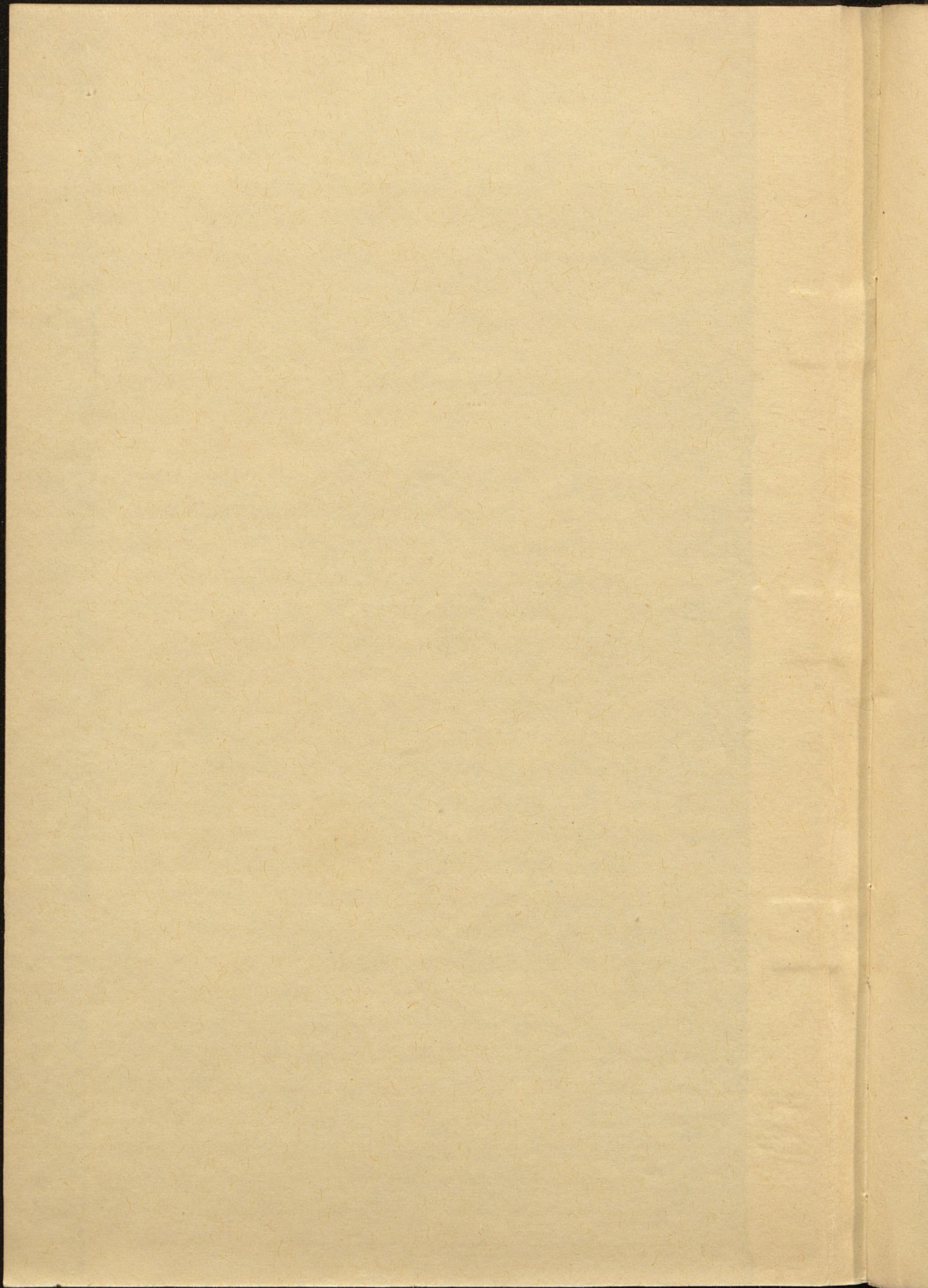
بهاسی ۲۵ نیین.

Jan 17 1958

Karl Liebknecht

<Sbornik>

(na tatarskom
jazyke)

Moskva

1925

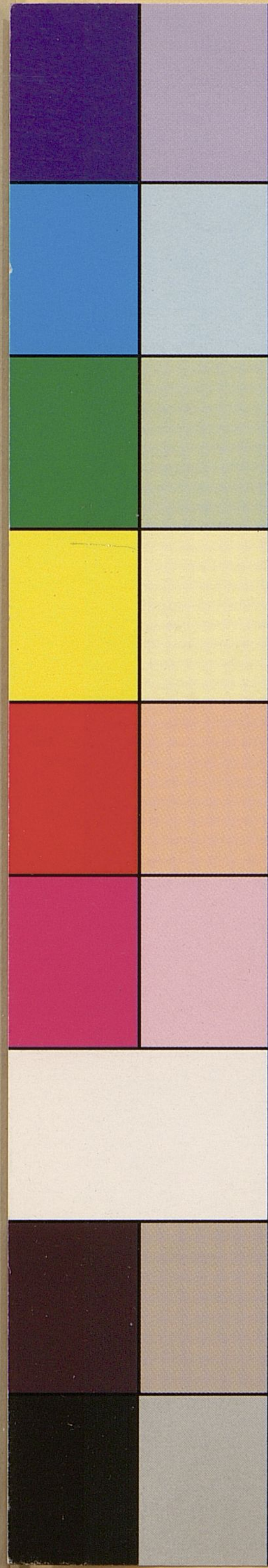
Fan
17108

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Fun 17 108

بۇتن دۇنيا ئىشچىلەرى بىرلىشىشى

سىياسى كىتابلار بەيئەمى

كارل لىپكنىخت

جىنتىق

م. ماقسود تەرجۇمەسى

س. س. س. ر. خالقلارىنىڭ ئۈزەك نەشرىياتى
مەسكەۋ، 1925 يىل

